

MURABA

EURÓPAI TERÜLETI TÉRSÉG

FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Készítette:

HBH Stratégia és Fejlesztés Kft és Vital Pro Kft

2020. február 20.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Vezetői összefoglaló	3
2. Tervezés folyamata.....	4
3. Tervezési feltételek, külső adottságok	5
3.1 A stratégia földrajzi területe.....	6
3.2 Finanszírozási környezet.....	6
4. Adottságok és értékek	8
4.1 Térség adottságai	8
4.2 Erősségek, előnyök	8
4.3 Problémák, nehézségek.....	9
4.4 Lehetőségek és veszélyek.....	10
5 Fejlesztési célok és elvek	11
6 Kiemelt fejlesztési területek	13
5.1 Vállalkozások, üzleti szférát támogató intézmények közti együttműködések.....	13
5.2 Tiszta környezet és minőségi alapinfrastruktúra.....	20
5.3 Kulturális együttműködések.....	25
5.4 Generációk együttműködése – gondoskodó térség.....	29
5.5. Információmegosztás a határtérségben.....	33
6 Megvalósítás módja	37
6.1 Szervezet	37
6.2 Finanszírozás	38

1. Vezetői összefoglaló

A stratégia készítésével a MURABA ETT elvárása, hogy a Társulás céljaival összhangban a stratégia fogalmazza meg azon fejlesztési célú beavatkozásokat melyek mentén megtervezhetik a jövőbeni, például a 2020-2027 évi Európai Uniók költségvetéshez kapcsolódó projektjeiket.

A stratégia készítés folyamatában 3 alkalommal került sor egyeztetésre a helyi partnerek körében.

A stratégia célkitűzései

- Hálózatosodás, együttműködési kapcsolatok növelése a Térségen, közös fejlesztések, programok szervezése és tudás, információ megosztás bővítése
- Kölcsönös együttműködésen alapuló kulturális és közösségi programok színvonalának emelése, megújításuk és infrastrukturális fejlesztésük, elsődlegesen a hagyományápolás és a fiatalok helyben tartása érdekében
- A természetes környezet megőrzése mellett az életminőséget, illetve a vállalkozói működést szolgáló infrastrukturális feltételek javítása, a nemzetiségek lakta térségek elérhetőségének javítása
- Üzleti szereplők, intézmények közti bizalom, együttműködés erősítése - különös tekintettel a határon átnyúló kapcsolatokra-, vállalkozási aktivitás növelése, melyek hozzájárulnak
  - a fiatalok helyben tartásához
  - foglalkoztatási lehetőségek bővítéséhez és a
  - mezőgazdaság és turizmus mint két kiemelt ágazat fejlesztéséhez
- Intergenerációs programok - demográfiai kihívások alapján az időskori szolgáltatások minőségének fejlesztése, valamint fiatalok helyi kötődését erősítő programok bővítése

A stratégia céljai un. kiemelt fejlesztési területeken (más néven prioritás területeken) keresztül valósulnak meg.

Kiemelt fejlesztési területek

1. Vállalkozások, üzleti szférát támogató intézmények közti együttműködések
2. Tiszta környezet és minőségi alapinfrastruktúra
3. Kulturális együttműködések
4. Generációk együttműködése- gondoskodó térség
5. Információ-megosztás a határtérségben

A kiemelt fejlesztési területek rendszerezik azokat a tevékenységeket, amelyeket ajánlott később projekt formákban megvalósítani.

A stratégia megvalósítását elsődlegesen a MURABA ETT munkaszervezete segíti elő. A Társulásnak és így a munkaszervezetnek az egyes tevékenységek megvalósítása során a tevékenységek jellege és természete alapján különböző szerepe lehet. A MURABA ETT-nek elsődlegesen szervező, koordinációs jelleg szakmai programok esetén lehet megvalósító szerepe, míg az infrastrukturális fejlesztések esetén elsődlegesen a tulajdonnal, vagy működtetéssel foglalkozó szervezeteknek kell a kedvezményezetteknek lenni. Ezen projekteknel a MURABA ETT inkább projekt előkészítő, projekt menedzsment szerepet tudna betölteni.

A tevékenységek megvalósítását többféle pénzügyi forrás, vissza nem térítendő támogatás szolgálhatja, melyek a következők:

Nemzeti források

- Szlovéniai oldalon a Magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programja a Regionális Nemzetiségi Fejlesztési Intézet megvalósításában
- Magyar oldalon a Rába-vidék Térségfejlesztési Programja az Országos Szlovén Önkormányzat megvalósításában
- Bethlen Gábor Alapkezelő által kezelt nemzetiségi célú támogatások
- Egyéb állami támogatások (pl. Magyar Falu Program)

Európai Unió Kohéziós forrásai

- Szlovénia-Magyarország Interreg program – kétoldalú határon átnyúló program
- Tagállami szintű operatív programok

Az Európai Bizottság, vagy intézményei, szerződéses partneri által meghirdetett támogatások („közvetlen brüsszeli források”)

2. Tervezés folyamata

A tervezés folyamatában több egyeztetést történt az alábbiak szerint:

Időpont	Résztevők	Célja
2019.09.26.	MURABA ETT tagjainak képviselői	Indító egyeztetés, a tagok fejlesztési célú igényeinek felmérése, áttekintése, a stratégia irányvonalak meghatározása
2019.11.06.	MURABA ETT tagjainak képviselői	Kulcs tématerületek tartalmának egyeztetése
2020.01.28.	A tervezési területen működő és a stratégia szakterületein érdekelt intézmények, szakmai szervezetek, mintegy 50 képviselője	Partnerségi, szakértői egyeztetés (műhelyfoglalkozás) a kulcs tématerületekről, kapcsolódó fejlesztési igényekről
2020.02.20.	MURABA ETT tagjainak képviselői	A stratégia tervezetének egyeztetése
2020.02.28.	A stratégiát készítő szakértők	Stratégia szakértői véglegesítése az egyeztetés alapján
	MURABA ETT Közgyűlése	Stratégia elfogadása

3. Tervezési feltételek, külső adottságok

A nemzetközi együttműködések az eltérő szabályozások vagy a szabályozások hiánya miatt sokszor nehézségekbe ütköznek. Ugyanez igaz a határon átnyúló kezdeményezésekre is, holott a határ menti szereplők (önkormányzatok és gazdasági szereplők) együttműködése elengedhetetlen a határ menti régiók teljes potenciáljának kihasználásához, s így a lakosok életminőségének javításához. A helyi szereplők együttműködésének megkönnyítése – s ezáltal az Unió gazdasági, társadalmi és területi kohéziójának erősítése – érdekében az Európai Unió 2006-ban egy új, önálló jogi személyiséggel rendelkező eszközt hozott létre, Európai Területi Társulás (röviden ETT) (angolul European Grouping of Territorial Cooperation, röviden EGTC) elnevezéssel. Az ETT célja a megkülönböztetés-mentesség, azaz, hogy a helyi szereplők a határ mindkét oldalán ugyanazokkal a lehetőségekkel bírjanak.

Az Európai Területi Társulások legalább két állam önkormányzatait, regionális hatóságait vagy akár gazdasági szereplőit fogják össze, s feladatuk egy vagy több célterületen határmenti, transznacionális és régióközi együttműködési programok és projektek megvalósítása. Az ETT tagjainak tartós, projekt kereteken túlmutató együttműködése lehetőséget ad határon átnyúló (köz)szolgáltatások bevezetésére vagy akár új megközelítésű, innovatív kezdeményezések befogadására is.

A Muraba ETT-t 2017 júliusában alapították. A Muraba ETT alapító tagjai: Szentgotthárd Város Önkormányzata, Lendva Község Önkormányzata, az Országos Szlovén Önkormányzat és a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség.

Az alapító egyezmény alapján a Társulás tagjainak együttműködésén keresztül az ETT tevékenysége a régiót érintő szinte összes fejlesztési területre kiterjedhet, ilyenek többek között:

- foglalkoztatási lehetőségek és a munkavállalói kapacitások bővítése, a vállalkozási kedv ösztönzése;
- fiatalok helybentartása;
- kulturális, szabadidős és turisztikai fejlesztések;
- kétnyelvű oktatás és képzés ösztönzése és támogatása;
- környezetvédelem, a természeti adottságok fenntartható használata;
- infrastruktúra- és közlekedésfejlesztésen keresztül a nemzetiségek lakta térségek elérhetőségének és a lakosság életszínvonalának javítása.

Bár a MURABA ETT elsődleges tevékenysége ezen fejlesztési területeken együttműködési programok megvalósítása, főleg európai uniós források bevonásával, az ETT a projekteken túlmenően

- elősegíti a térségbeli szereplők együttműködését, segíti az intézményeket, az üzleti szférát (kiemelten a KKV szektort) és a lakosságot a hazai,
- európai uniós és nemzetközi forrásokhoz jutásban, szemléletváltási programokkal erősíti a lakosság és elsősorban a fiatalok felelősségtudatát és a társadalmi részvételt,
- segíti a szereplőket, hogy a térség határ menti kitettségéből fakadó akadályokat (jogi, adminisztratív, egyéb) enyhítsék, s a lehetőségekből előnyt kovácsoljanak.

A MURABA ETT sajátossága, hogy a két városi rangú település, Szentgotthárd és Lendva mellett meghatározó a határ térségben élő kisebbségek közössége: Szlovéniában a magyar nemzetiségű közösség, míg Magyarországon a szlovén nemzetiségű közösség.

A MURABA ETT elvárása, hogy a Társulás céljaival összhangban a stratégia fogalmazza meg azon fejlesztési célú beavatkozásokat melyek mentén megtervezhetik a jövőbeni, például a 2020-2027 évi Európai Unió költségvetéshez kapcsolódó projektjeiket.

3.1A stratégia földrajzi területe

A stratégia földrajzi területe összhangban van a Társulás működési területével:

- az Országos Szlovén Önkormányzat tekintetében a hét szlovén nemzetiségi önkormányzatot magába foglaló magyarországi szlovén-Rábavidék tájegység (Slovensko Porabje);
- a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség tekintetében a magyar nemzetiségi önkormányzatok tevékenysége által érintett szlovén Muravidék tájegység (Prekmurje);
- Lendva Község Önkormányzata és Szentgotthárd Város Önkormányzata tekintetében közigazgatási területeik összessége Szlovéniában, illetve Magyarországon.

A fentiek alapján az alábbi települések tartoznak a MURABA ETT térségébe

Magyarországi települések	Szlovéniai települések
Szentgotthárd/Monoter	Lendava Község: Banuta/Bánuta, Čentiba/Csente, Dolga vas/ Hosszúfalu Dolgovaške gorice/ Hosszúfaluhegy Dolina/Völgyifalu, Dolnji Lakoš/Alsólakos, Gaberje/Gyertyános Genterovci/Göntérháza, Gornji Lakoš/Felsőlakos Kamovci/Kámaháza, Kapca/Kapca, Kot/Kót, Lendava/Lendva Lendavske gorice/ Lendvahegy, Mostje/Hidvég Petišovci/Petesháza, Pince/Pince, Pince marof/Pincemajor Radmožanci/Radamos, Trimlini/Hármasmalom
Alsószölnök/Dolnji Senik	Hodos Község: Krplivnik/Kapornak és Hodoš/Hodos
Apátistvánfalva/Števanovci	Moravske Toplice Község: Čikečka vas/Csekefa, Motvarjevci/ Szentlászló, Pordašinci/Kisfalu, Prosenjakovci/Pártosfalva, Središče/ Szerdahely
Felsőszölnök/Gornji Senik	Šalovci Község: Domanjševci/Domonkosfa
Kétvölgy/Verica-Ritkarovci	Dobronak Község: Dobrovnik/Dobronak in Žitkovci/Zsitkóc
Orfalu/Andovci	
Szakonyfalu/Sakalovci	

3.2Finanszírozási környezet

A Társulás egy sajátos finanszírozási környezetben van, az EU támogatások esetén fordulópont van. Lezárult a határ térségben jelnetős finanszírozási forrásokat kínáló Szlovénia-Magyarország Interreg 2014-2020 program, már újabb pályázati kiírás nem várható.

Ugyanakkor még nem kezdődött el az EU 2021-2027 évi kohéziós támogatáshoz kapcsolódó tervezési folyamat, így a határon átnyúló kétoldalú Interreg program tervezése sem. Így nincsen olyan külső finanszírozási adottság, kényszer, amihez szükséges igazodni. Ezért a határtérségben készülő stratégia alapanyagként, a határtérség nagy részét lefedő területek igényének tekinthető az Interreg program tervezésekor.

Ugyanakkor feltételezhető, hogy az Európai Bizottság vonatkozó, az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról szóló rendelettervezete alapján az alábbi célokhoz illeszkedő beavatkozásokra készül az Interreg program:

„5. szakpolitikai célkitűzés: „A polgárokhoz közelebb álló Európa a városi, vidéki és part menti térségek fenntartható és integrált fejlesztésének elősegítése és helyi kezdeményezések révén” az alábbiak által:

- i. integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken;
- ii. integrált helyi társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása, többek között vidéki és part menti területeken, közösségvezérelt helyi fejlesztés révén is”.

A fentieket úgy lehet értelmezni az ETT területére, hogy a társadalom, a gazdaság, a környezet, a kulturális örökség területén lehet a program célokat és intézkedéseket megtervezni.

Az Európai Bizottság szervezetei, vagy közvetítő szervezetek alapján megítélt támogatások (közvetlen brüsszeli források”) is részben kimerültek és folyamatban van az új támogatási célok tervezése összhangban az EU költségvetési ciklusával.

A térségben a nemzetiségi programokra a korábbi évekhez képest viszonylag jelentősebb kormányzati támogatás jut.

- Szlovéniai oldalon a magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programját hajtja végre a szlovén és a magyar kormány megállapodása alapján a Regionális Nemzetiségi Fejlesztési Intézet. A program részeként már 3 pályázati fordulót lebonyolítottak, mely részeként döntően vállalkozásokat támogattak, de ezentúl néhány közcélú pályázatot is előkészítettek. A program előrehaladása alapján már le lehet vonni a tapasztalatokat és az alapján jövőbeni támogatási célokat megtervezni. A magyar kormány eredetileg 1,5 MEUR támogatást hagyott jóvá a program megvalósítására.
- Magyar oldalon a szlovén kisebbség által lakott térségre készített Rába-vidék Térségfejlesztési Programját a kormány a 1618/2019 (X.28) kormány határozatban hagyta jóvá. Így a program megvalósítása az Országos Szlovén Önkormányzata bevonásával valósulhat meg. A 2020-23-as időszakban összesen 898,5 MFt áll rendelkezésre körülbelül évi egyenlő arányban elosztásban.

A fentiekén túl, a múltbeli hagyományokhoz képest számítani lehet az anyaországok nemzetiségi célú, illetve egyéb fejlesztési célú támogatásaira (pl. Magyar Falu program) is.

4. Adottságok és értékek

4.1 Térség adottságai

Nemcsak kétoldalú (szlovén-magyar) határtérség, hanem két hármashatár térség környezetében is fekszik a terület: szlovén-osztrák-magyar és magyar-szlovén-horvát, így gyakorlatilag a mindennapi életben 4 ország (Szlovénia, Magyarország, Ausztria és Horvátország) gazdasági-jövedelmi, ár viszonyai, illetve szabályozása határozza meg a térség mindennapjait.

A szlovén és a magyar Rábavidék egy összefüggő területet alkot, de a Társulás két nagy városa, Szentgotthárd és Lendva között 70 km-es távolság van, ami mintegy 1 órás autótutat jelent, és a rendszeres napi együttműködését (pl. munkába járás ingázás), vagy egyéb természetszerű kapcsolatokat nehezíti. Így sok esetben a határ menti együttműködésekben Szentgotthárd esetében az ausztriai kapcsolatok jelennek meg elsődlegesen, míg Lendva számára Lenti és Nagykanizsa térsége, valamint a közeli horvátországi területek jelentenek természetes kapcsolatot. A két város ugyan nem feltétlenül természetes partnerek, de döntően – a mezőgazdaság jelentőségét leszámítva - ugyanazokkal a kihívásokkal küzdenek.

Társulás településeinek értékes természeti környezet van, dombságnak számít, ami megjelenik a szlovén Rábavidék elnevezésében is. A területen mind a magyar, mind a szlovén oldalon nemzeti parkok működnek, amelyek fokozottan védett természeti területe is található az érintett települések közigazgatási határán belül. Az értékes természeti környezet alapvetően egy érték, de másrészről korlátozza a gazdasági tevékenységeket, a beruházások megvalósítását, sokszor tiltva, vagy a tervezetthez képest megnövelve a beruházási költségeket.

A dombokkal szabdaltsági adottságból következően a lakott településeket ritkán lakják, megfigyelhető a szeres település szerkezet, különösen a Rábavidéken. A ritkább népesség sűrűség az átlaghoz képest egy főre vetítve költségesebbé, vagy üzemeltetési szempontból gazdaságtalanabbá teszi a vonalas infrastruktúra-hálózatok kiépítését.

A határ mindkét oldalán nemzetiségi lakosok laknak – magyar oldalon szlovének, míg szlovéniai oldalon magyarok, de összeségében a Társulás térségében meghatározó a magyarok száma.

Az elmúlt évtizedekre visszatekintve megállapítható, hogy hagyományosan jók a magyar és szlovén kapcsolatok, a két nemzetiségi egymással együttműködve él együtt a térségben, amelyet a nemzeti kormányok egyetértésben támogatnak.

4.2 Erősségek, előnyök

Értékes, változás természeti környezet, fajok gazdagsága, pl. erdei gyümölcsök, gyógynövények sokszínűsége.

Nyugodt, friss levegőjű vidéki tájkép, ami remek helyszínként szolgál a teljes, akár aktív módon történő kikapcsolódásnak.
--

Lendva autópályán gyorsan és biztonságosan elérhető kelet-nyugati irányba a két fővárosból
--

Kulturális örökség értékekben gazdag környezet, kiemelnénk a lendvai várat, és belvárost, Szentgotthárd kolostorát és belvárosát, valamint hagyományos vidéki építészeti karakterrel rendelkező falusi házakat, parasztportákat.
Lendva térségében meghatározó a szőlőtermesztés és borkultúra
A Muravidéken meghatározó mezőgazdasági tevékenység
A munkanélküliség nem jelentős a térségben, Lendva környékén magasabb az átlagánál, mely területek távolabb vannak az osztrák határtól
A magyarországi szlovén-Rábavidéken kiemelendő az elmúlt években a mezőgazdasági termelésből szálláshellyé és vendéglátóhellyé fejlődött Szlovén Mintagazdaság, mint a térségi gazdálkodás tevékenységének egy lehetséges katalizátora
A turizmus alapjai megvannak a térségben szállodák, magánszálláshelyek, vendéglátóhelyek állnak rendelkezésre, illetve a térség több településén is működik termálfürdő
A Társulás tagjai által és a térségben jelentős és sokszínű kulturális, közösségi célú aktivitás
Szentgotthárdon, Lendván, Moravska Toplicé-ban meghatározó a feldolgozóipari üzemek által a foglalkoztatás
A humán közszolgáltatások, mint egészségügyi, oktatási, szociális, kulturális intézmények alapinfrastruktúrája a városokban kiépített, a kistélepüléseken az infrastruktúra minősége és elérhetősége változó, de a nemzetiségi önkormányzatok intézményi fenntartási tevékenységének köszönhetően az országos átlagnál jobb a helyzet
Aktív természet-és környezetvédelmi tevékenység folyik a térségben, a nemzeti parkok révén kiépült szervezetrendszerrel
A nemzetiségekhez kapcsolódó, a Társulás két tagszervezete jelentős tapasztalattal bír mind projekt fejlesztésben, program szervezésben, intézményi működtetésben.

4.3 Problémák, nehézségek

A fiatal diplomások elvándorlása a térségből, jellemző, hogy a felsőfokú végzettségűek az iskola befejezése után nem térnek vissza a térségbe
Ausztria munkaerőpiacának a magasabb jövedelmek miatti elszívó hatása, különösen a vendéglátásban, építőiparban, humán szolgáltatásokban
A vállalkozás-fejlesztési tevékenységnek nincs rendszere a térségben, részben ad hoc, rész megoldások vannak, legyen az a vállalkozások pénzügyi támogatása, vagy hátrányos helyzetű álláskeresők elhelyezkedésének, vagy társadalmi vállalkozások indításának segítése
Alacsony szintű, vagy hiányzó együttműködés az egyes szektorokban tevékenykedő vállalkozások között, akár eszközmegosztás, vagy terméklánc (termelés és feldolgozás és értékesítés) viszonylatában
A társulás szintjén nincs koordinált információ-áramlás a térség turisztikai és program kínálatáról, csak rész megoldások vannak, nincs a térségnek egységes turisztikai márkája (brand-je).
Általánosságban a magán szálláshelyek minősége elmarad az elvárttól, amely így alacsonyabb kihasználtsággal és jövedelmezőséget jelent

A ritkán lakott területek, a térben elterülő épített környezet miatt egy főre vetítve magasak a vonalas infrastruktúra (utak, szennyvíz, internet) kiépítésének költségei. Ezek hiánya vagy alacsony minősége nehezítik a letelepedését, vagy a vállalkozás beindítását

A civil szervezetek körében, így többek között a fiatalokat, vagy idősek öntevékeny csoportjai között rendszertelen, alacsony szintű együttműködés van a határtérségben

Kreatív-alkotó helyek hiánya, alacsony száma a térségben

4.4 Lehetőségek és veszélyek

A várható élettartam növekedésével az időskorúak száma növekszik, akik az otthon ápolás, vagy az időskori aktív időtöltés megszervezésében új, bővülő igényeket támasztanak

Világon, így Közép-Európában a turizmus növekvő trendje figyelhető meg, várható, hogy a jövőben a zsúfoltabb, frekvenciáltabb térségek felől a turizmus növekedése kevésbé zsúfolt, értékes természeti környezettel bíró térségek felé terelődik, mint amilyen a szlovén-magyar határvidék területe. Mely tendenciára ráerősít, hogy az egyre melegebb nyarak miatt többen keresik az erdőközeli, vizitursztikai programokat.

Különösen az info-kommunikációs megoldások, illetve az elektronikai vezérlés, anyagfejlesztés területén folyamatos az innováció, amely előtérbe helyezi új megoldások bevezetését, pl. a közlekedés szervezésben, idősellátásban, vagy az oktatásban

A lehetőségektől elmarad az általános fogyasztási szokásokban újonnan megjelenő helyi termékek termesztése (pl. köles, hajdina), vagy feldolgozottsági szintje (teljes kiörlésű kalászosok), melyek tudatos fejlesztése, márkázása, értékesítése szükséges

A vízi turizmusra is meg van az igény, de a kihasználtsága jelentősen elmarad a lehetőségekhez képest

Sok esetben hiányos, illetve esetleges a határon átnyúló együttműködések megléte. A párbeszéd különböző szintjei, ami a programokról, közéleti hírekről való információ-nyújtás, vagy felnőttképzési programok tudatos szervezésével változtatható

5 Fejlesztési célok és elvek

A fejlesztési célok meghatározása a MURABA Tagjai által kitűzött célokból, a térség adottságaiból, erősségeiből, nehézségeiből, illetve a fejlesztési lehetőségekből, veszélyekből következik. A fejlesztési célok s a kapcsolódó tevékenységek kitérnek társadalom, a környezet, illetve a gazdaság területén tervezett beavatkozásokra.

Fejlesztési elvek

A jelen stratégia *céljai, tevékenységei* a következő *szempontok, fejlesztési elvek* mentén kerültek meghatározásra:

- **határon átnyúló kihívások** kezelése, illetve olyan **közös** problémák megoldása, ami a MURABA térség egészében, vagy mind nagyobb területén jelentkeznek
- a tevékenységek megvalósításánál az **együttműködés**, a közös cselekvés, piaci fellépés, vagy kölcsönös tudás-, információátadás megszervezése a meghatározó; az együttműködés és partnerség a programok tervezése, megvalósítása során és eredményeiben is megjelenik
- **megosztás**, melynem csak a tapasztalatok, hanem sok esetben az erőforrások, eszközök megosztását is jelentheti
- fenntarthatóság és a helyi kapacitások erősítése;adás
- a tevékenységek megvalósítása során törekendi kell természeti értékek megőrzésére, a környezetvédelemre, a **meglévő adottságok fenntartható** hasznosítására, (pl. új építések helyett a használaton kívüli ingatlanok hasznosítására), a fejlesztéseknél vizsgálni kell azok természeti környezetre gyakorolt hatását.

A stratégia célkitűzései

- Hálózatosodás, együttműködési kapcsolatok növelése a Térségen, közös fejlesztések, programok szervezése és tudás, információ megosztás bővítése;
- Kölcsönös együttműködésen alapuló kulturális és közösségi programok színvonalának emelése, megújításuk és infrastrukturális fejlesztésük, elsődlegesen a hagyományápolás és a fiatalok helyben tartása érdekében;
- A természetes környezet megőrzése mellett az életminőséget, illetve a vállalkozói működést szolgáló infrastrukturális feltételek javítása, a nemzetiségek lakta térségek elérhetőségének javítása;
- Üzleti szereplők, intézmények közti bizalom, együttműködés erősítése - különös tekintettel a határon átnyúló kapcsolatokra-, vállalkozási aktivitás növelése, melyek hozzájárulnak
  - a fiatalok helyben tartásához
  - foglalkoztatási lehetőségek bővítéséhez és a
  - mezőgazdaság és turizmus mint két kiemelt ágazat fejlesztéséhez
- Intergenerációs programok - demográfiai kihívások alapján az időskori szolgáltatások minőségének fejlesztése, valamint fiatalok helyi kötődését erősítő programok bővítése

A stratégia céljai un. kiemelt fejlesztési területeken (más néven prioritás területeken) keresztül valósulnak meg.

Kiemelt fejlesztési területek

1. Vállalkozások, üzleti szférát támogató intézmények közti együttműködések
2. Tiszta környezet és minőségi alpinfrastruktúra
3. Kulturális együttműködések
4. Generációk együttműködése- gondoskodó térség
5. Információ-megosztás a határtérségben

A kiemelt fejlesztési területek rendszerezik azokat a tevékenységeket, amelyeket ajánlott később projekt formákban megvalósítani.

A fejlesztési területek egymással összefüggenek, az egyes tevékenységek eredménye csak akkor lehet igazán tartós, ha a térség mind az öt felsorolt területen előrelépést tud elérni. Ilyen szempontból kulcsfontosságú, mintegy a többi négy fejlesztési területet támogató/segítő tevékenység az információ-megosztás fejlesztése a határtérségben, hiszen az nemcsak az egy-egy tématerületen belüli információmegosztást és együttműködést segíti elő, hanem módszertani szempontból hozzájárul a többi fejlesztési terület keretében megvalósuló tevékenységek széles körű megismeréséhez, térségen belüli hálózatosodáshoz.

6 Kiemelt fejlesztési területek

5.1 Vállalkozások, üzleti szférát támogató intézmények közti együttműködések

Egy térség fejlettségét meghatározza a gazdasági helyzete, a munkalehetőségek számossága és értéke. A Muraba ETT térsége sajátos helyzetben van: aprófalvas, ritkán lakott települések jellemzik, Szentgotthárd és Lendva tekinthető nagyobb ipari, kereskedelmi, szolgáltatási és közigazgatási központnak.

A térség munkaerőpiaci helyzete viszonylag kedvezőbb, az osztrák határ melletti területeken alacsony a munkanélküliség, elsősorban Magyarországról és a Goričkóról sokan a magasabb jövedelem miatt a szomszédos Ausztriába járnak dolgozni. Ezen területeken inkább csak célzott, térséghez kötődő fenntartható munkahelyteremtés ösztönzése az ajánlott, mivel nagyobb foglalkoztatásigény esetén nehéz szabad munkaerőt találni. Lendva környékén, a térségen belül egy kicsit magasabb a munkanélküliség. A térségre még jellemző, hogy az alacsony népsűrűség és lélekszám miatt viszonylag kicsit a vásárlóerő, ami kereskedelem és helyi szolgáltatások értékesítését teszi nehezebbé.

Felsőoktatási intézmény az ETT területén nincs, legközelebb Mariborban és Szombathelyen, Zalaegerszegen található. A térségre jellemző, hogy a fiatalok a diplomaszerezés után nem térnek vissza, hanem máshol keresik a boldogulásukat. Ahhoz, hogy többen térjenek vissza a szülőföldre, a felsőfokú oktatás előtt ki kell alakítani és annak ideje alatt is meg kell tartani a kapcsolatot, pl. gyakornoki munkák révén, illetve anyagilag ösztönözni kell a helyben való letelepedést, munkába állását, vagy vállalkozás indítását. Ehhez csak részben vannak programok, pl. ösztöndíjakkal ösztönzik az anyanyelvi felsőfokú tanulmányokat, de nincs biztosítva a tanulmányokhoz kapcsolódó szakmai kapcsolattartás. A vállalkozás-indítást inkább csak országos programok, mintsem helyben elindított, célzott támogatások szolgálják. Nehezíti helyben a vállalkozóvá válást, hogy hiányoznak a könnyen hozzáférhető kis műhelyek, vagy jól felszerelt irodák. A térségben, a városokban és falvakban egyaránt található alulhasznosított, vagy üres ingatlanok (egykori üzlethelyiségek, bezárt laktanyák, egykori mezőgazdasági telephelyek), melyek alkalmasak lehetnek támogatással, szervezéssel üzleti vállalkozás indításra, vagy közösségi programok helyszínének.

A **vállalkozóbarát infrastruktúra** mellett fontos, hogy létrejöjjön az a **kompetencia, tudás**, ami szükséges egy vállalkozás elindításához, vagy a releváns piaci környezet, vagy szakterület megismeréséhez. A térségben csak korlátozottan áll rendelkezésre az a tanácsadó-rendszer, mely feladata lenne új vállalkozások indításának segítése, vagy ösztönzése. A szakmatanulás egyik problematikája, hogy napjainkban kevésbé vonzóak a műszaki végzettséget adó képzések, a gépészipítésügyi mellett ideértve a mezőgazdasági, erdészeti, vagy élelmiszeripari szakmákat is. Szintén hiány tapasztalható a humán segítő szakmákban, így például gyermek-gondozó, egészségügyi szakdolgozó, vagy szakápolókból. A szak- és felnőttképzés esetén még kihívás, hogy nyomon kövesse az Ausztriában népszerű ágazatok (pl. vendéglátás, építőipar) szakmáinak helyi utánpótlás igényét. Ugyanakkor nem cél, hogy az osztrák munkaerőpiacra képezzük a diákokat, vagy munkavállalókat, ami a középfokú-gyakorlati képzések ösztönzőrendszerének átgondolására készíti a szereplőket. Van abban lehetőség, hogy a szak- és felnőttképzésekbe a határ mindkét oldaláról fogadjanak diákokat. A képzett munkaerő mellett fontos, hogy meglegyen a helyi vállalkozási közösségnek az a szakmai támogatása, ami a megújulásra, innovációra serkenti. Ezt a szerepet tölthetik be a vállalkozói klubok,

ahol alaklom nyílik a kölcsönös tanulásra, illetve a közeli egyetemek szakértői, kutató-fejlesztő munkatársai.

Ugyan a térség foglalkoztatásában az ipari üzemek szerepe a meghatározó, de támogatási szempontból érdemes kiemelni, hogy a térségnek a táji adottságokból következően két fejlesztendő gazdasági ágazata van, a mezőgazdaság, illetve a turizmus.

A **mezőgazdasági tevékenység** leginkább a Muravidéken meghatározó, a gazdálkodás természetvédelmi célú korlátozások mellett lehetséges. Szlovéniában meghatározó volt az elmúlt években a magyar nemzeti közösség gazdaságfejlesztési célú támogatása, mely keretében számos őstermelő, egyéni gazdálkodó, illetve mezőgazdasági vállalkozás termelő eszközállománya újult meg. Magyar oldalon példaértékű a Szlovén Mintagazdaság, akik egy komplex gazdasági rendszert építettek fel az elmúlt években növénytermesztéssel, állattenyésztéssel és napjainkban a részben a helyben feldolgozott termékekre építő vendéglátással és szállásadással.

Míg Magyarországon a Szlovén Mintagazdaság tűzött ki célként egyfajta integrátor szerepet, így a helyi gazdák összefogását, termelési, feldolgozó-eszközök megosztását, vagy helyi alapanyagból készített élelmiszeripari termékek értékesítését, addig Szlovéniában is felmerült az igény egy hasonló szerep betöltésére, akár általánosságban, vagy egy-egy termékcsoporthoz. Lendva környékén kiemelt termék a szőlő és annak feldolgozására épülő bortermelés, melyben együttműködés esetén még további lehetőségek vannak. Felmerült az igény a helyi termékek határon túli kereskedelmének megszervezésére, ezzel is csökkentve a termékek szállítási igényét.

A **turizmus** alapvető adottsága a vidékies környezet, beleértve a szép, nyugodt tájat, érintetlen környezetet, illetve az épített és szellemi kulturális örökség értékeit. Szentgotthárdon, Moravske Toplicé-ben és Lendván működő termálfürdők meghatározó elemei a térség turizmusának. A térségben, főként a két városban vannak hotelek, a kistelepüléseken néhány panzió mellett elsődlegesen vendégházakban fogadják a vendégeket. A jövő feladata a vendéglátás minőségi színvonalának általános fejlesztése, amire jó példa a Lendva környéki szőlőhegyek pinceházait integráló Vinárium Hotel. A Hotel egy külön minőségi elvárást fogalmazott meg és brand-et adott a becsatlakozó korábban hétvégi házként funkcionáló pinceházaknak. A térség turisztikai pozicionálása nem egyértelmű, a térségnek nincs egységes turisztikai brand-je és nem egy ismert márka az Őrséghez viszonyítva. Az elmúlt időszakban, az Interreg program támogatásával több tevékenység indult a helyi turisztikai termékek összehangolt kínálatára (pl. <https://www.murarabatour.eu/>), de ezek is csak részben fedik le az ETT térségét. A térségbe látogatók számára a Lendva és Szentgotthárd közti átjárás, illetve a kistelepülések felfedezése sem tekinthető általánosnak.

A térség gazdaságfejlesztésére az elmúlt időszakban közvetlen támogatások is érkeztek a magyar kormány kezdeményezésére, melyhez részben csatlakozott a szlovén kormány is. 2017-ben indult el szlovén oldalon a [Magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programja](#), míg 2019-ben döntött a magyar kormány a Rába-vidék Térségfejlesztési Programjának megvalósításáról. A szlovéniai magyarság körében megvalósuló programban helyi kisvállalkozások eszközmegújítását, mezőgazdasági célú kis- és nagyobb léptékű beruházásokat, valamint turisztikai fejlesztéseket támogattak az elmúlt években. A Rába-vidék térségfejlesztési programja a vállalkozói célú támogatások mellett, közösségi célú, illetve infrastruktúra-fejlesztési intézkedéseket is tartalmaz.

Célok

- Közös gazdasági erőter létrehozása a vállalkozások fejlődéséért, újak alakulásáért, a fiatalok megtartásáért, s a MURABA ETT térségén belüli együttműködések erősítéséért, illetve termékeikkel és szolgáltatásaikkal a két ország területén való közös megjelenésért
- Együttműködésre és helyi adottságokra építő mezőgazdaság létrehozása
- Térség adottságaira és a szereplők együttműködésre épített turizmus a minőségi élményért és szolgáltatásokért

Tevékenységek

1. Vállalkozói környezet fejlesztése

Vállalkozás indítással, működéssel kapcsolatos tanácsadési rendszer működtetése

Alkalmanként közös tanulási programok, képzések, tapasztalat-megosztások kialakítása az új vállalkozások alapítás és a meglévő vállalkozások együttműködése érdekében.

Mindehhez ajánlott a határ két oldalán egységesen működő tanácsadési rendszer felállítása, amely lehetővé teszi a kölcsönös tanulást. A tanácsadési rendszer keretében segíteni kell létrehozandó termékek, vagy szolgáltatások határon átnyúló értékesítését (piacok indítása, B2B találkozók, platformok), mely szolgáltatási kör kitérhet a már működő vállalkozásokra. A tanácsadési programba az innováció serkentése érdekében indokolt bevonni a kutatási-fejlesztési tevékenységgel foglalkozó közeli felsőoktatási intézményeket, mint a muraszombati, a maribori, a szombathelyi Savaria, a győri Széchenyi István, keszthelyi Pannon Egyetemet, a graz-i egyetemet, vagy a nagykanizsai, zalaegerszegi felsőoktatás intézményeket. A tanácsadési program részeként biztosítani kell a térségből származó és felsőfokú képzésben résztvevő diákok számára a gyakornoki képzéseken való részvétel, vagy a témadolgozatok elkészítése érdekében a helyi gazdasági szervezetekkel a kapcsolatot, akár célzott ösztöndíj bevezetésével. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a felsőoktatásban tanuló diákok ne szakadjanak el teljesen a térségtől a tanulmányaik ideje alatt.

Inkubációs infrastruktúra létrehozása

a térség több településén, így jó infrastruktúrával rendelkező (közművek, elektromos áram csatlakozás) kis alapterületű műhelyek (kb. 3-5 db egy településen) kialakítása kezdő vállalkozások számára, ami lehetőséget ad számukra, hogy kedvezményes bérleti díj mellett kezdjék meg tevékenységüket.

Határon átnyúló közös szak-és felnőttképzési rendszer felállítása,

különös tekintettel a magyar, szlovén vagy angol, német nyelven elérhető képzésekre. Ez a gyakorlatban az egyes szakmákban indított képzések, vagy továbbképzések rendszerezését, összehangolását és a határ két oldalán való kijárlást jelenti. Szükséges pénzügyileg támogatni a határ másik oldalán lévő képzések igénybevételét, amennyiben az elérhetőbb, mint más képzések. A képzési programok során ösztönözni kell a humán segítő szakmában való képzéseken való részvételt a szakterülete való munkaerőhiány enyhítése érdekében - összhangban a „Generációk együttműködése – gondoskodó térség” kiemelt fejlesztési területtel.

Nyitott műhelyek, Fablab-ek kialakításának ösztönzése

a műszaki jellegű szakképzést nyújtó intézményekben, melyhez ajánlott a gyakorlati képzéshez használt tervezést és anyagmegmunkálást szolgáló kézi és digitális vezérléssel működő eszközök (pl. 3D nyomtató, lézergravírozó, lézervágó, famegmunkáló eszközök, elektromos varrógép) beszerzése. Ennek kapcsán a helyi gazdasági hagyományokon alapuló, valamint elektronikai, programozói megoldásokat is alkalmazó alkotó tevékenységet minél fiatalabb korban megismerhetik a helyi diákok. Ennél fogva ezen eszközök használatával lehetséges szakmaismereti képzések tartása általános iskolás korú diákoknak, hogy bepillantást nyerjenek a különféle anyagok (mint fém, fa, szövet) munkálásába, míg a képzési időn kívül vállalkozói, vagy egyéni igények alapján lehetne használni szakmai felügyelet mellett a korszerű gépeket, akár prototípus termékek előállítására is. A program kialakításába pénzügyi támogatóként bevonhatók a helyi termelő vállalatok, akikkel együttműködésben az idősebb diákok részére gyakornoki program indítható.

Használaton kívüli ingatlanok vállalkozási vagy közösségi célú – akár ideiglenes - hasznosításának segítése

szükséges, mely kapcsán az önkormányzatok bérleti díj elengedéssel, vagy kezdeti kedvezmények biztosításával ösztönzhetik a hasznosítást. Fontos, hogya csak kereskedőket szolgáltatókat, hanem kreatív embereket, közösségi csoportokat is vonzzanak be ideiglenes használati jelleggel (pl. alkotás, kiállítás, kulturális esemény szervezése) az üzletekbe. Ez a tevékenység összhangban van a „Kulturális” kiemelt fejlesztési területben szereplő alulhasznosított táji karakterrel bíró értékes épületek hasznosításával.

Potenciális megvalósítók:

A MURABA ETT koordinációja mellett

- a térségben jelen lévő, állandó munkatárssal rendelkező gazdaságfejlesztő szervezetek (pl. Magyar Regionális Nemzetiségi Fejlesztési Intézet, gazdasági kamarák helyi képviselői);
- szakképzéssel foglalkozó intézmények
- települési önkormányzatok.

A programokba ajánlott a nagyobb helyi termelő vállalatok szakmai *partnerként* való bevonása.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program
- Magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programja
- Rába-vidék Térségfejlesztési Programja
- EU Kohéziós célú támogatásai
- Saját forrás

2. Mezőgazdaság és élelmiszerfeldolgozás

Mezőgazdasági termelést, termékfeldolgozást, eszközmegosztást és szakmai képzés-szervezést nyújtó minta-parasztagazdaságok fejlesztése,

illetve létrehozása, programjaik támogatása, melyben beleértendők a meglévő gazdaságok működtetésének és fejlesztésének támogatása. A mintagazdaságoknak egyfajta **termékfeldolgozó, információ-megosztó** (oktató) egységként ajánlott működniük, mely kapcsán képzési programokat, illetve lehetőség szerint a gép, eszközmegosztást, bérbeadást segítő szolgáltatást is végezhetnek informatikai alkalmazás segítségével (pl. gépmegosztási applikáció fejlesztése) A fejlesztés során ingatlanvásárlás támogatási igénye is felmerülhet. A mintagazdaságok a képzési programok szervezése mellett ösztönzik és **koordinálják a helyi termelők együttműködését**, pl. helyi kertbarátok körét.

Tájjellegű mezőgazdasági termékek előállításának, megóvásának, feldolgozásának és népszerűsítésének pénzügyi támogatása.

A támogatási rendszer felállítása során ajánlott figyelembe venni a térségben megvalósuló gazdaságfejlesztési programok tapasztalatait, azokra építeni. A támogatás során célszerű meghatározni a tájjellegű termékek körét¹, pl. a térségre jellemző mezőgazdasági alapanyagok, erdei termékek (pl. áfonya, homoktövis, málnatövis), melyek alapanyagként való felhasználásával készülhetnek el elsődlegesen az élelmiszerek. Ajánlott a támogatás során preferálni az ökológiailag ellenőrzött, biogazdaságokból származó alapanyagok feldolgozását, biotermékek előállítását. Az egységes elveknek megfelelő termékek körét egy a határtérségre vonatkozó internetes platformon gyűjthetik össze és népszerűsíthetik közösen a koordinátor gazdaságok. A termék-előállítás kapcsán javasolt márkázási, termék-csomagolás design szakértők igénybe vételének támogatása, melyet a mintagazdaságok is nyújthatnak.

A helyben előállított termékek helyi piacokra jutásának ösztönzése

szükséges információ-cserével, illetve a piacszervezők, helyi kereskedők összekapcsolásával. Szükséges vizsgálni annak okait, hogy a helyi mezőgazdasági termékek miért nem jutnak át határon túloldalán lévő piacokra, pl. miért nem árulnak szlovén terméket a határ menti magyar piacokon. Vajon ennek jövedelmezőségi, emberi erőforrás, vagy netán szabályozási korlátai vannak. Ugyanakkor ajánlott helyi piacok szervezésének támogatása a nagyobb településeken. A piacra jutást elsődlegesen szervezéssel és információáramlással kell segíteni. A helyi termékek egységes internetes platformjához javasolt értékesítési-rendelési felület készítése, ami alapján egy kis helyi „kosár portál” jöhet létre.

Potenciális megvalósítók:

MURABA ETT kezdeményezésére a térségben jelen lévő, állandó munkatárssal rendelkező gazdaságfejlesztő szervezetek (pl. Magyar Regionális Nemzetiségi Fejlesztési Intézet, gazdasági kamarák), nemzeti parkok, integrátor gazdaságok.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program

¹ Példák a feldolgozási tevékenységekre: borfeldolgozás, palackozás, gyümölcsle előállítás, aszalás, olaj-előállítás, malom, stb.

- Kohéziós támogatások vidékfejlesztési programja
- Magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programja
- Rába-vidék Térségfejlesztési Programja

3. Turizmus fejlesztése²

A térség együttes minőségi szolgáltatásokat biztosító megjelenése

A térségben egy közös turisztikai márka (brand) kialakítása akár MURABA elnevezéssel, ami magába foglalja az ETT teljes térségét is. Arculati elem lehet MURABA ETT logója, míg ki kell dolgozni és el kell fogadni a brand által a szolgáltatók, így szállásadók, vendéglátóegységek, turisztikai szolgáltatást működtetők, helyi termék-készítők³ felé támasztott minőségi követelményeket. A követelmények teljesítése érdekében lehetséges pl. a szálláshelyek fejlesztésének pénzügyi támogatása, vagy képzési program indítása.

A térség egységes turisztikai megjelenése érdekében ajánlott egy MURABA térségi szintű desztinációs fórum⁴ kialakítása

az „információ megosztás” kulcs tématerülettel összhangban, ami integrálná a szlovén-Rábavidék, a Muravidék valamint a Lendva és Szentgotthárd környéki turisztikai desztinációs szervezeteit. A helyi turisztikai desztinációs szervezetekben együtt kell működniük az önkormányzatoknak, a turizmusban érdekelt vállalkozókkal (szállásadók, vendéglátók, helyi termék készítő, túravezetők, stb...), illetve a turizmus szempontjából meghatározó szolgáltatókkal, intézményekkel (pl. nemzeti park, múzeumok). A MURABA térségi szintű desztinációs fórumnak a meglévő kezdeményezésekre építve össze kell gyűjtenie a térség turisztikai szolgáltatóit (szállás, vendéglátás, egyéb szolgáltatás), állandó szabadidős program lehetőségeket, ajánlott túraútvonalakat (kerékpáros, vízi, gyalogos, lovas) és a turisták számára is érdeklődésre számot tartó időszakos programokat. A térkép alapú turisztikai kínlatnak biztosítani kell több kategóriában (pl. nyitva tartás ideje, földrajzi hely, szolgáltatás jellege, célcsoport) keresést. A turisztikai kínlat összeállítása közben ajánlott a nyitva tartások, illetve az alkalmi rendezvények időpontjainak összehangolása. Mindezen egységes turisztikai kínlatot a honlapon és applikáción is elérhetővé kell tenni, mely népszerűsítése érdekében egy marketing-kommunikációs tervet kell készíteni, majd megvalósítása (pl. reklám, PR akciók). A kommunikáció részeként ajánlott vásárlásösztönző kedvezményrendszer kidolgozása.

A turizmus kapcsán elsődlegesen a *magánszállásadók, vendéglátóipari egységek, egyéb turisztikai szolgáltatók minőségi szolgáltatás nyújtását kell ösztönözni támogatások révén.*

A magánszállásadók támogatását a közös turisztikai brand által megfogalmazott és elvárt minőségi követelményekhez (akkreditált szolgáltatói rendszer) kell kötni.⁵ A magánszállásadók esetén támogatni kell a meglévő átalakítását, illetve újak létesítését, különösen megélő üres, de alul hasznosított ingatlanok felújításával. A beruházási támogatások kapcsán a szolgáltatások nyújtásához az általános szálláshely minősítések alapján előírásokat is ajánlott megfogalmazni, melyek teljesítését közös

² Mintaként szolgálhat a Dél-Stájerországi Vulkanland turisztikai desztinációja, ahol hasonló adottságokkal sokkal ismertebb márkát és minőségi-felsőkategóriás kínlatot tudtak kialakítani

³ Helyi termék-készítéssel, a mezőgazdaság és feldolgozás pont foglalkozik részletesebben.

⁴ Ajánlott a MURABA ETT koordinálásával működtetni.

⁵ Példának lehet tekinteni a lendvai vinárium, borturisztikai projektet: <http://vinarium-lendava.si/hu/>

képzés-szervezéssel, tanácsadással (pl. szállás berendezések, reggeliztetés témakörben) ajánlott segíteni. A vendéglátóhelyek és egyéb turisztikai szolgáltatók minőségi célú fejlesztése is ajánlott. Ajánlott figyelembe venni a térségben működő turisztikai célú pénzügyi támogatások tapasztalatait.

A turizmusban dolgozók számára ajánlott az *idegen nyelvtanulási (szlovén, magyar és német) képzési programok* szervezése, illetve igény szerint szakmai, üzletvezetési, vendéglátási, szállodaiipari képzési programok indítása.

Turisztikai fejlesztések a térség adottságaira építve

Turisztikai vonzerők és szolgáltatások létrehozásának, illetve tovább fejlesztésének támogatása építve a térségi adottságokra, ezen belül

- „Slow” turizmushoz, így az aktív turizmushoz (kerékpáros, vízi, lovas, gyalogos), vallási turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások, eszközök, infrastruktúra további fejlesztése;
- Kulturális, bemutató terek kialakítása összhangban a Kulturális prioritás terület beavatkozásaival.

Potenciális megvalósítók:

MURABA ETT koordinálásával, a térségben működő turisztikai desztinációs szervezetek (pl. Szentgotthárd és Térsége Turisztikai Egyesület) együttműködésében. A magán szállásadóknak nyújtandó pénzügyi támogatások lebonyolítására szlovén oldalon a Magyar Regionális Nemzetiségi Fejlesztési Intézet, míg magyar oldalon a Rábavidék gazdaságfejlesztési program megvalósításáért felelős szervezet.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program
- Magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programja
- Rába-vidék Térségfejlesztési Programja
- Kohéziós célú operatív programok
- Magán finanszírozás

5.2 Tiszta környezet és minőségi alpinfrastruktúra

A Muraba ETT térség természeti értékekben gazdag területen fekszik, szép táji környezetben, melyre jellemző az aprófalvas, szórványos településszerkezet. A térségben nagyterjedésű fokozottan védett és védett természeti terület található, melyhez kapcsolódó feladatokat az Őrségi és Goričko Nemzeti Parki igazgatóságok látnak el. A természet védelmét a természetőri feladatok mellett a tájhasználatot, így az építmények létesítését, vagy a gazdasági tevékenységek végzését meghatározó szabályozások szolgálják. A természeti értékek megőrzéséhez hozzátartozik a szemléletformálás, nemcsak az értékvédelem, a bioszféra sokszínűségének megőrzése, de a környezetvédelem szempontjából feladata a talajterhelés csökkentése, levegő minőségének védelme, az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklése, zaj kibocsátás korlátozása, vagy a hulladékok minimalizálása, megfelelő gyűjtése és újrahasznosítása.⁶

A természet-, környezetvédelemmel foglalkozó nemzeti parkok szervezetei önállóan vagy a civil szervezetekkel együttműködésben elsődlegesen fiatalok, iskolások számára szerveznek természeti szemléletformálási programokat. Az ilyen és ehhez hasonló programokat indokolt lehet minél szélesebb körben elterjeszteni, minél több lakoshoz eljuttatni.

Az aprófalvas településszerkezet, ritkán lakott települések mellett a két városnak, Szentgotthárdnak és Lendvának is kiterjedt közigazgatási területe van. A térben szélesen elterülő épített környezet komoly kihívást jelent és a sűrűn lakott területekhez képest egy lakosra vetítve magasabbak a vonalas infrastruktúra, mint megfelelő kapacitású áramhálózat, közutak, ivóvízhálózat, szennyvízhálózat, telekommunikációs hálózat kiépítésének költségei. Ennek következtében számos alpinfrastruktúra nem áll a megfelelő minőségben rendelkezésre, különösen a vállalkozások alapvető működési igényeit figyelembe véve. Több helyen rossz az úthálózat minősége, ami nehezíti a mindennapi közlekedést és többek között nem alkalmas a turizmushoz kapcsolódó kerékpáros igények levezetésére, illetve a vonalas internethálózat sem biztosítja a megfelelő sávszélességet, különösen Szentgotthárd térségben és a Rábavidéken.

Elmaradás van a szórványtelepülések szennyvíz-kezelésben, ahol a hálózatos fejlesztések magas költsége miatt alternatív megoldásokat kell alkalmazni. Az egyedi szennyvízkezelési megoldások költségesebbé teszik a lakhatást, külön anyagi terhet rakva a családokra, mely a kistelepüléseken való letelepedést nehezíti. A Szentgotthárdhoz tartozó Apátistvánfalván például településszinten indult el egy egyedi szennyvízkezelő rendszer kiépítése, míg Lendván állami támogatás bevonásával a helyi önkormányzat családonként 1.500 EUR támogatással ösztönzi egy egyedi helyi szennyvíztelep kiépítését⁷. Az egyedi szennyvíztisztítók megítélése vegyes, míg rendszeres kezelését adja a szennyvíznek, addig másrésről a helyi szennyvíztisztítás olyan megszerezést igényel, ami lokálisan szennyezi a – kiemelt természetvédelmi területen - a talajt, talajvizet.

A helyi közlekedésben nem csak az utak állapota jelent problémát, hanem egyrésről a térségen belüli távolságokból (pl. Szentgotthárd és Lendva között 60 km) illetve az alacsony lélekszámból következően a közösségi közlekedés színvonala, így a járatsűrűség is alacsony. Az ETT területének két országban

---

⁶ A klíma-védelemhez kapcsolódóan készített Szentgotthárd és Lendva város egy közös projektet, melynek részeként olyan energia-hatékonysági beruházásokat terveznek, melyek csökkentik az üvegházhatású gázok kibocsátást.

⁷ <https://www.nepujasag.net/10-nepujasag-online/4523-marad-az-1-500-eur%C3%B3s-t%C3%A1mogat%C3%A1s.html>

fekvő települései között nincs közösségi közlekedés, mely hátráltatja a valódi gazdasági kapcsolatok kialakulását, ide értve az idegenforgalmat és a munkaerő mozgását. Ajánlott –alternatív- és egyben környezetbarát -közlekedési megoldásokkal megteremteni a rendszeres átjárás lehetőségét.

Az alpinfrasztruktúra fejlesztését körülményessé teszi a szigorú természetvédelmi előírások betartása. A további gazdasági fejlődés alapjaként jelentkező minőségi infrastruktúra kiépítése helyi erőforrásból nem, csak állami támogatásból oldható meg.

Célok

- Környezetvédelmi együttműködés, a természet- és környezettudatos megoldások széles körű alkalmazása
- A mai kor elvárásainak megfelelő alpinfrasztruktúra megléte a ritkán lakott településrészekben is, pl. korszerű szennyvízkezelési megoldások, szélessávú internet elérhetőség
- A határtérség közlekedési integrációja – a kistelepülések közötti, határon átnyúló és a nagyobb központok gyors elérését biztosító – minőségi úthálózat biztosításával és hatékonyabb közösségi közlekedés működtetésével

Tevékenységek

Természeti értéke védelmére, környezetvédelemre ösztönző szemléletformáló kampányok, programok szervezése.

A térségi természeti értékeinek és fontosságának megismertetése, elsődlegesen gyermekkel, építve a nemzeti parkok programjaira. Az értékátadást tananyagként kell bevezetni a helyi oktatási-nevelési programokba, intézményekbe, időszakos táborokat kell szervezni a térségen kívül élőknek.

A klímavédelemmel tájékoztatási tevékenység szervezése, illetve az energiahatékonysági beruházásokkal kapcsolatos tapasztalatok megosztása, tervek összehangolása.

A hulladék keletkezésének minimalizálására és lehetőség szerint helyben lévő (újra)hasznosítására vagy feldolgozására kell törekedni, különös tekintettel a zöldhulladékra. Ajánlott promótálni a csomagolásmentes megoldásokat a helyi kereskedelemben, piacokon.

Más esetben például a szennyvíz-kezelőrendszerrel nem rendelkező, vagy szennyvízhálózatra nem csatlakozott háztartások körében indokolt ösztönözni a környezetbarát tisztítószeres használatát.

A szemléletformáló kampányok során építkezni kell a határ két oldalán meglévő tapasztalatokra, ötletekre és közösen kell megvalósítani a lépéseket a határ mindkét oldalán. Javasolt egy kártyarendszer kialakítása, amely eredményeként díjazni lehet a szemlélet formálási akcióban résztvevő személyeket, illetve ami a vállalkozásokat, illetve a lakosságot a hulladék keletkezés minimalizálására ösztönözi.

A tevékenység eredményeként környezettudatosabb életmódot követnek a helyi lakosok, illetve csökken a természet, a környezet terhelése.

Potenciális megvalósítók:

MURABA ETT kezdeményezésre a természetvédelemmel, környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek, illetve az Őrségi és Goričko nemzeti parkok igazgatóságainak partnersége

Forrás:

- Határon átnyúló interreg program
- Európai Unió kohéziós támogatásai, vidékfejlesztési program
- Life program
- egyéb donorszervezeti, alapítványi támogatások

Helyi természeti adottságokhoz igazodó egyedi, családi szennyvízkezelési megoldások építésének ösztönzése támogatással, kamattkedvezménnyel⁸. Biztosítani kell az egyedi szennyvízkezelési megoldások innovatív, újszerű megoldások kísérleti terepét, annak érdekében, hogy a térségi adottságoknak leginkább megfelelő technológiák terjedjenek el. Ez esetben építeni kell a meglévő kísérleti eredményekre.⁹ Az egyedi megoldások bevezetése előtt ajánlott környezetterhelési hatásvizsgálat elvégzése a költséghatékonyabb megoldás kiválasztására.

Amennyiben egy helyi támogatási program indulhat, úgy arra indokolt, egy támogatás kezelő szervezet bevonása, mint vissza nem térítendő állami támogatásnál a Magyar Államkincstárt, vagy vissza térítendő támogatások, kamattámogatások esetén egy magyar pénzügyintézet bevonását a támogatási konstrukció kialakításánál.

A tevékenység eredményeként csökkenhet talaj terhelése, szennyeződése és több településen megteremtődnek a vállalkozás indítás, pl. mezőgazdasági tevékenység, vagy szálláshely működtetés feltételei.

Potenciális megvalósítók:

- önkormányzatok, illetve magánszemélyek, vállalkozások.

Forrás:

- Kormányzati támogatások
- Európai Unió kohéziós támogatásai, vidékfejlesztési program és Európai Beruházási bank (EIB) finanszírozása
- Magánberuházások

Alacsonyrendű utak minőségének javítása

A helyi közlekedés hatékonyabbá és biztonságossá tétele valamint a turizmus elősegítése céljából. Ahol a közlekedési forgalom indokolja, ott szükséges az utak szélesítése, vagy önálló kerékpárút építése. Elsődlegesen a közútkezelő társaságok által legrosszabb minőségűnek minősített utak közül a legforgalmasabbak, vállalkozások működése szempontjából meghatározó, majd aztán a többi út fejlesztése szükséges.

---

⁸ Mintaként lehet használni a lendvai támogatási rendszert, ahol családonként 1.500 EUR vissza nem térítendő támogatást adnak egy helyi egyedi szennyvíztisztítótelep kiépítésére.

⁹ A határ magyarországi oldalán a Felsőszölnöknön működő Senex Környezetgazdálkodási Kft foglalkozik EU támogatással egyedi szennyvízkezelő létesítményekhez kapcsolódó utótisztító berendezés kifejlesztésével, mely talán megoldást hozhat az említett problémára. Indokolt a térségben hasonló fejlesztő tevékenységet folytató vállalkozások együttműködését ösztönözni.

A tevékenység eredményeként a kistelepülések is élhetőbbek lesz a lakosok számára, újabb vállalkozások indítását vonzhatja maga után, illetve csökkenti a balesetek kockázatát. Továbbá az utak jobb minősége kevesebb kockázatot jelent a gépjárművek biztonságos üzemeltetése szempontjából is.

Potenciális megvalósítók:

- Közútkezelő társaságok, pl. Magyar Közút Nonprofit Zrt
- Önkormányzatok

Forrás:

- Magyar Falu Program (MFP)
- Kormányzati támogatások
- Európai Unió kohéziós támogatásai

szlovén Rába-vidék térségfejlesztési program A közösségi közlekedés megszervezése érdekében a gépjárművel való utazás megosztásához kapcsolódó applikációs alkalmazásának bevezetése, használata (szükségszerűen adaptálása) a térségben.

Komolyabb igények esetén bővíthető és fejleszthető a közösségi közlekedés kapacitása, ami igény alapon, irányjártok bevonásával működtethető, akár az önkormányzati falubuszok bevonásával is. A működtetés egyszerűsége érdekében javasolt becsatalkoztatni ezen járműveket is az utazások megosztási rendszerébe. A megoldások során ösztönözni lehet az elektromos járművek használatát.

A tevékenység várt eredménye, hogy javulnak a munkába járás feltételei, nőhet a határterületen ingázó munkavállalók száma, illetve bővíhetnek a MURABA ETT térségben a partnerségi, vállalkozási, személyi kapcsolatok. Az elektromos és utasmegosztáson alapuló közlekedési módszerek alkalmazása továbbá csökkenti a közlekedés károsanyag kibocsátását.

Potenciális megvalósítók:

A MURABA ETT kezdeményező szerepet tölthet be az együttműködés kialakításban, de ajánlott a koordinációba bevonni egy közlekedésszervezés iránt elkötelezett civil szervezetet. További partnerek a helyközi közlekedésben érintett közlekedési társaságok, önkormányzatok.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program

Szélessávú internethálózat infrastrukturális korszerűsítése, kapacitás bővítése vagy mikrohullámon alapuló internet bevezetése

Szentgotthárdon, illetve azokon a településeken, ahol az nem elérhető. A közcélú szélessávú wifi hálózat kiépítése ajánlott a nagyobb települések központjaiban a lendvai eredményes köztéri wifi4eu pályázat mintájára.

A tevékenység eredményeként az egész térségben korszerű internetes hálózat jön létre, amely lehetőséget teremt a vállalkozási tevékenységek fejlődésére, illetve a távmunkára.

Potenciális megvalósítók:

- önkormányzatok, kábel szolgáltatók

Forrás:

- Európai Unió kohéziós támogatásai
- Wifi4EU program

5.3 Kulturális együttműködések

A kultúra meghatározza egy térség identitását, különösen a számos nemzetiség által lakott térségben. A MURABA ETT területén a szlovén és magyar nemzetiségek együtt élnek a határ mindkét oldalán, de laknak a térségben németek, horvátok is. A kulturális sokszínűséghez hozzájárul, hogy a programterület még két másik, az osztrák s horvát határ szomszédságában helyezkedik el. A MURABA ETT sajátossága, hogy a térségben meghatározó két nagyobb város, mint Lendva és Szentgotthárd települési önkormányzatok mellett a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség és a magyarországi Országos Szlovén Önkormányzat a két tagszervezete. A két nemzetiségi szervezet fő feladata a nemzetiségi kultúra, hagyományok ápolása, nyelvhasználat megőrzése.

A kulturális programok nem csak a térségi identitásának megőrzéséhez, a hagyományok ápolásához járulnak hozzá, hanem a színvonalas és egyedi rendezvényként turisztikai vonzerőként is megjelennek. Ugyanakkor a kultúrának a múltból származó értékek ápolása és a hagyományörzés mellett érdekesnek, vonzóknak és relevánsnak is kell lennie a jelenkorban, így indokolt az értékek bemutatását kreatív megjelenési formákkal ösztönözni.

A kulturális programok, események megvalósulásának ösztönzése kiemelten fontos, hiszen a kulturális eseményeknek a hagyományápoláson kívül komoly társadalmi hasznai lehetnek, miszerint hozzájárulnak

- a különböző közösségek, társadalmi csoportok kölcsönös megismeréséhez,
- egymás megértéshez és befogadásához, továbbá
- a nehezebb sorsú személyeknek, fiataloknak is tartalmas időtöltést kínálnak.

A kulturális programok alkalmasak arra, hogy erősítse a bizalmat a határ két oldalán élők között, míg másrészt a legfontosabb összekötő elem a nemzetiségek és az anyaországok között. A kulturális programokon való közös részvétel által megteremtett bizalmi kapcsolatok segítenek más határon átnyúló együttműködés kialakításában is.

A kultúra támogatása, színvonalas kulturális lehetőségek biztosítása hozzájárul a helyi fiatalok identitásának kialakításához, s ezáltal a térségben való megtartásukhoz.

A kultúra hangsúlyos kezelését megalapozza, hogy Lendva város jelentkezett Szlovéniában az Európai Kulturális Főváros 2025 címre, amire kidolgozott egy kulturális célú fejlesztési programot. A program megvalósítása kiemelten épít a város határmentiségére, többnyelvűségére, a térségben lakó nemzetiségekre. A pályázat hivatalos támogatója az Országos Szlovén Önkormányzat, az ETT tagszervezete is. A program számos elem megvalósítandó a sikeres jelentkezéstől függetlenül.

Kulcskérdés, hogy a jövőben rendelkezésre álljanak a kulturális programoknak, eseményeknek helyet adó terek, **infrastrukturális feltételek** és a két városban, és a kisebb településeken egyaránt.

A kulturális terek között kiemelnénk az épített környezetet, melyen belül két kiemelt jelentőségű műemléképület vár további fejlesztésre, felújításra a térségben: Lendván a vár, illetve Szentgotthárdon a kolostor épülete. A térségben további identitásképző elemet jelentenek a hagyományos vidéki **építészeti karakterek, melyek védelme, megőrzése** fontos feladat. A térségben meghatározó kisvárosias, falusias, vagy a domboságok ritkán lakott településein jellemző szerves beépítés és az ehhez kapcsolódó épületek építészeti jellegzetességeinek megőrzése egy egységes tájkaraktert tud kínálni a határtérségben. Mindehhez szükséges ösztönözni az elhanyagolt állapotban lévő, de helyi építészeti karakterrel bíró épületek felújítását, fenntartható hasznosítását. Ez a folyamata a tájházak kialakítása,

illetve egyesület kapcsán már elkezdődött, de ezen épületek elsődlegesen a korábbi életformák bemutatásának, illetve közösségi programoknak adnak helyet.¹⁰

Célok:

- Hagyományápolás, nemzetiségi hagyományok bemutatása és ezekre alapozva modern, magas minőséget képviselő és értékteremtő termékek, alkotások létrehozása
- Nemzetiségek közötti kölcsönös megértés, együttműködés ösztönzése
- Minden generációt megszólító, innovatív, a helyieknek és az ide látogatóknak is vonzerőt jelentő kulturális programok létrehozása, a meglévők kreativitásának, újszerűségének ösztönzése
- Helyi művészek, művészetoktatás támogatása, határon átnyúló kapcsolatok kialakításának ösztönzése és a meglévő kapcsolatok erősítése és újak, pl. színházi kapcsolatok ösztönzése.
- Épített örökség értékeinek, építészeti karakterének megőrzése, kihasználatlan terek hasznosítása
- A lendvai vár és a szentgotthárdi kolostor fenntartható hasznosítása, épített örökség értékek megóvása
- Kulturális események határ két oldalán való megosztása, híradás (pl. színházi tevékenységek összekapcsolása)

Tevékenységek¹¹

Művészi közösségek, kiállítóhelyek közötti tartós, intézményesített kapcsolatok megteremtése, további fejlesztése

Indokolt támogatni a kulturális produkciókat létrehozó szervezetek együttműködését, annak érdekében hogy a fiatalok térségi kötődését ezen keresztül is erősítsék. A kulturális produkciók közti együttműködések mindenféle korosztályt, a fiataloktól kezdődően az idősekig lefedhetnek, a lényeg, hogy **közös produkciók**, programok jöjjenek létre.

pl. közös műhelyfoglalkozások, táborok, alkotói programok, kiállítások, drámai és zenei előadások szervezése, hospitálási lehetőség megszervezése.

*A művészeti együttműködés során törekedni kell a **történelmi, helyi gazdálkodási, nemzetiségi hagyományok megőrzésére, azok újraértelmezésére a modern technikai lehetőségeivel, fiatalok friss megközelítéseinek beépítésével,***

pl. új termékek, vagy termék design-ok, zenei, színházi, képzőművészeti produkciók, kulturális események stb. létrehozásakor stb.

*Igény és szükséglet szerint a művészeti közösségek működéséhez és együttműködéséhez szükséges **infrastrukturális feltételek** létrehozása, fejlesztése,*

pl. szentgotthárdi művésztelephez kapcsolódó galéria kialakítása, kisebb előadóterek, próbatermek kialakítása, lendvai bronzöntő műhely korszerűsítése.

¹⁰ <https://nepujzag.net/muravidek/10-nepujzag-online/8369-megalakul-a-t%C3%A1jh%C3%A1zak-egy%C3%BClete.html>

¹¹ Az egyes tevékenységek (activity) akár egy jövőbeni projektnek is tekinthetők. De akár egy tevékenysége egy részének megvalósítása és értelmes eredményt hozhat.

A kistelepülések, falvak beltéri (közösségi épületek) és kültéri **rendezvénytereinek és -eszközeinek kis léptékű fejlesztése** is indokolt lehet, hogy helyet tudjanak adni a kulturális programoknak, eseményeknek egész évben. A pénzügyi, műszaki fenntarthatóság alátámasztásával indokolt lehet kisebb léptékű rendezvény infrastruktúrát szolgáló eszközök beszerzése, mint rendezvénysátor, mobil színpad, vagy mobil fából készült árusító pavilon, vagy sátor, akár **közös eszközpark** kialakítása.

Potenciális megvalósítók:

- önkormányzatok és intézményeik,
- nemzetiségi ügyekkel, kultúrával foglalkozó civil szervezetek (egyesület, alapítvány),
- kulturális produkciókat szervező, vagy létesítményeket fenntartó nonprofit vállalkozások

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program;
- Hazai források:
- magyarországi: Bethlen Gábor Alap, Magyar Falu program (MFP), Nemzeti Kulturális Alap (NKA)
- Közvetlen európai uniós támogatások: Creative Europe

A Muravidék, szlovén Rábadvidék településein hagyományos, helyi településekre jellemző építészeti környezet, épületkarakterek, utcaképek megőrzése és ezen elvek mentén az épületek felújításának ösztönzése, ideiglenes hasznosítása szükséges.

Mindehhez szükséges az egyes településeken a helyi építészeti karakterrel rendelkező épületek, építmények **listájának** kialakítása. Ez a lista tartalmazhatja az országos és helyi műemléki védettségű épületeket, valamint Magyarországon belül a település arculati kézikönyvek által meghatározott helyi építészeti karakterrel bíró épületek körét. Ezen épületek képezhetik a támogatására jogosult épületek listájának az alapját, melyek közül egy szempontrendszer alapján lehet meghatározni a támogatásra jogosult épületek körét.

MURABA ETT tagszervezeteihez kapcsolódó településeknek is a helyi építési szabályzataikban, illetve építészeti arculati kézikönyveikben is indokolt alkalmazniuk ezt a megközelítést, a helyi hagyományokkal rendelkező épületkarakterek védelmét.

Az épületek megújítása érdekében szükséges kidolgozni egy olyan támogatási programot, ahol visszatérítendő támogatással és kamat támogatással segítik a helyi építészeti karakterrel rendelkező épületek tulajdonosainak, bérlőinek az épületek megújítását és további hasznosítását.

Az első lépésben meghatározott lista alapján a támogatás mértékét, módját a következő szempontok alapján lehet mérlegelni: az épületek elhelyezkedése (városközpont, külterület-mezőgazdasági terület, kistelepülés), hasznosítása célja (lakó funkció, gazdasági-üzleti funkció, kulturális-közösségi funkció), a beruházás tervezett léptékének (kb 5-25-50 Mft forrás igényű beruházás) mérlegelése esetén lehetne vissza nem térítendő támogatásról, vagy csak kamattámogatásról dönteni. Vissza nem térítendő támogatás pl. városközponti, kistelepülési, közösségi célú vagy nagyobb forrásigényű beruházás esetén nyújtható. A nem hasznosított ingatlanokat csak akkor lehet a programba bevonni, ha az ingatlanok hasznosítására találnak bérlőt és funkciót (pl. kirakatok új megjelenése, alkalmi vásárok üzletekben, (pop-up stores) – alkalmi közösségi programok üzletekben, vagy inkubációs funkciót vállalkozás indításhoz). Az önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok bérleti díjának meghatározáskor javasolt figyelembe venni a bérlő által megvalósítandó felújítási költségeket.

A támogatások nyújtásához javasolt egy helyi támogatási szabályzat kialakítása - a magyarországi önkormányzatoknál működő műemléki épületek állagmegóvási pályázatához hasonlóan - , különösképpen a két városi önkormányzat, mint Szentgotthárd és Lendva részéről, mely alapján más fejlesztési források (pl. európai és nemzeti fejlesztési banki támogatások, vagy nemzeti fejlesztési programok) is nyújthatnak támogatást és mely szabályzatot átvehetnek a kistéleplési önkormányzatok is.

Potenciális megvalósítók:

- Települési önkormányzatok és célcsoportként megjelennek magánszemélyek, vállalkozások, civil szervezetek

Forrás:

Önkormányzati, európai és nemzeti fejlesztési banki támogatások, vagy nemzeti fejlesztési programok, esetleg magán források, piaci befektetők

Lendvai vár és a szentgotthárdi kolostor korszerűsítése

Potenciális megvalósítók:

- Lendva és Szentgotthárd önkormányzata

Forrás:

- Európai Unió kohéziós célú fejlesztési forrása és hazai források, (pl. MFP)

5.4 Generációk együttműködése – gondoskodó térség

A MURABA ETT térségben is a közép-európai vidéki területekre jellemző demográfiai folyamatok figyelhetők meg, a várható élettartam kitolódása miatt nő az idősek száma, míg a fiatalok, közülük is elsődlegesen a képzettebbek elvándorolnak a térségből. Vannak, akik a térségből végleg elköltöznek, de számos fiatal a magasabb jövedelmet kínáló szomszédos Ausztriába ingázik, ott találnak munkahelyet. A MURABA ETT területén mindezen folyamatok egy stagnáló, de néhol csökkenő lélekszámú térség képét vetítik előre, ahol nem csak a lakosság, hanem a szlovén, vagy magyar nemzetiségüket őrző, hagyományaikat ápoló fiatalok száma is csökkenhet. Ezért szükséges olyan programokat, beavatkozásokat tervezni, mely kiemelt figyelemmel van ezen demográfiai tendenciákra.

A népesedési folyamatokat ugyan számos tényező befolyásolja, melyek közül csak néhányra lehetnek hatással a tervezett beavatkozások. A vándorlásra egyik legnagyobb hatással lévő tényező az elérhető jövedelmek, valamint elsődlegesen a diplomások körében a karrier célok, ezen tényezőket – a kormányzati jövedelempolitikához képest - mérsékelten lehet befolyásolni munkahelyteremtési, vállalkozás-fejlesztési programokkal, melyhez kapcsolódó tevékenységek a gazdasággal foglalkozó fejezetben jelennek meg. A gazdasági lehetőségek biztosítása mellett, már a gyerekkortól szükséges elősegíteni a térségi, nemzetiségi identitás kialakulását, hogy a családi kapcsolatokon túl a „szülőtelepüléshez” való érzelmi kapcsolaton keresztül is kötődjenek a térséghez. Ennek kapcsán fontos a közösségi kapcsolatok megerősítése, illetve a nyelvhasználat megőrzése.

A gyereknevelésben kiemelt hangsúlyt kell fordítani a természeti környezet megélésére, indokolt már egész kicsi kortól, bölcsődétől kezdődően minél több időt a természetben tölteni, különösképpen az intézményi nevelés keretein belül is. Erre kiváló adottságokkal rendelkezik a dombok által szabdalts táji környezet, illetve a ritkán lakott települési környezet. A természetben való lét segít ellensúlyozni a digitális világból a gyermekekre rázúduló tengernyi információt, illetve a fiatalok mai korra jellemző képernyőfüggőséget.

Tinédzser korban a fiatalok keresik útjukat, ekkor bátorítani kell az öntevékeny, önszerveződő közösségek kialakítását. Ebben tud segíteni a MURABA ETT térség fiataljainak határon átnyúló együttműködése, mely formális keretek közötti megszervezése a fiatalos szemléletmód érvényesítése érdekében felhasználható az önkormányzati döntésekhez is felhasználható lehet. A térségi fejlesztésekért való ötletelés, közös gondolkodás és aktív tevékenység (önkéntség), azaz a fiatalok társadalmi szerepvállalásának erősítése, a fiatalok helyi kötődése kialakulásának egyik legfontosabb ösztönzője, mely erősíti a felelősségvállalást, nem utolsósorban hasznos meglátásokat biztosít a döntéshozók számára.

A térség társadalmi-kulturális értékeinek megőrzéséhez elengedhetetlen az idősebb generációk részéről a fiatalok felé az értékek átadása, közvetítése. Az idősebb generációnak a hagyományok, a múlt örökségeinek, értékeinek közvetítése mellett szervezett feladata lehet a programok biztosításán, gyermekfelügyeleten, vagy az oktatáson keresztül a fiatalabb generációk segítése. Ugyanakkor a fiatalabb generáció is tud értékeket közvetíteni az idősek felé, pl. a modern technikák, digitális alkalmazások használatát.

A térségben élnek nehezebb körülmények között, vagy kevesebb odafigyelés mellett felnövő gyermekek, külön törődés szükséges számukra a programok szervezésekor, hiszen nekik sok esetben több külső impulzus, bátorítás szükséges.

A MURABA ETT következő 2 évben MOTIVAGE név alatt megvalósuló projektje az időskorral foglalkozik, a kölcsönös tapasztalatcserére építő programokban áttekintik az együttműködési

lehetőségeket az idősellátásban, a házi segítségnyújtásban, a demenciával és más, az időskort kísérő kihívásokkal kapcsolatos mentálhigiéniai programok megvalósításában. Ösztönzik a generációk közti együttműködést, az időskori önkéntes tevékenységeket, illetve információt nyújtanak az időskorban való gazdasági aktivitás, így a munkavégzés lehetőségeiről. Ezen felül a szentgotthárdi példa alapján Lendván bevezetik a jelezőrendszeres ház segítségnyújtási rendszert, mely kapcsán az idősek eszközöket kapnak egészségi állapotuk nyomon követésére, illetve a hirtelen segítségnyújtási kérés lehetőségére a szakápolók felé. A projekt kapcsán a helyi szereplők részéről még felmerült az igény a házi ápolás és házi segítségnyújtás bővítésére, illetve a szociális gondozásban résztvevők folyamatos képzésére, ugyanis a térség szomszédságában lévő Ausztriának jelentős munkaerő-elszívó hatása van a szociális, egészségügyi szférában. A házi segítségnyújtásban szükséges az innovatív megoldások keresése, az idősek egészségügyi és vagyoni biztonsága érdekében a modern informatikai megoldások, alkalmazások használata.

A fiatalok határon átnyúló együttműködéséhez hasonlóan a Szentgotthárdon már formális keretek között is működő idősügyi tanács munkáját is célszerű lehet határon átnyúló együttműködésben megszervezni, hogy az egész határtérségben megjelenjenek az idősek szempontjai.

Célok

- Biztonságos és aktív időskor lehetőségének biztosítása, fejlett időskori segítőszolgálat
- Fiatalok boldogulási lehetőségeinek biztosítása és térségi kötődésének erősítése
- Gyermekes természetközeli nevelésének elterjesztése
- A határ két oldalán élő fiatalok közötti, valamint az idősebb generáció közötti formális és intenzívebb határon átnyúló együttműködés

Tevékenységek

Idősgondozás, házi segítségnyújtó rendszer fejlesztése

, mely keretében az alábbi tevékenységek kapcsán alakulhat ki együttműködés, jelenhet meg fejlesztési igény a helyi önkormányzatok és a szociális szolgáltatók körében az egész térségben:

- Gondozási munkával, annak megszervezésével kapcsolatos tapasztalatcsere
- Egészségügyi felügyeletet szolgáló modern szoftverek, info-kommunikációs technológiák és eszközök bevezetése az idősgondozásban
- Egészséges életmóddal kapcsolatos programok, szűrővizsgálatok szervezése a kistelepülésekre kiterjedően is
- Idősgondozók, akár közös határon átnyúló képzésének megszervezése
- Határon átnyúló együttműködésben az időskori szolgáltatások infrastruktúra fejlesztésének vizsgálata, projekttervek készítése, pl. nappali idősellátási pontok fejlesztése, bentlakásos idősotthonok infrastrukturális, prevencióes egészségügyi eszközeinek fejlesztés
- idősek számára a szabadidő tartalmas eltöltése érdekében programok szervezése, így ezen belül Senior akadémia indítása, képzések, közösségépítő rendezvények, szakkörök szervezése
- Falugondnoki szolgáltatás fejlesztése, a működési tapasztalatok megosztása

A tevékenység eredményeként a határtérségben, több kapacitással jobb hatékonysággal, magasabb színvonalon működő időellátás.

Potenciális megvalósítók:

- Az önkormányzatok és intézményeik, idősellátó szervezetek önállóan és partnerségben

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program
- Európai Unió kohéziós támogatásai
- Magánberuházások

Fiatalok helyi identitásának erősítése érdekében események, programszervezése:

- Sport, kulturális, természetjáró, a szociális gondolkodást szolgáló, vagy a hagyományos mesterségek megismerését szolgáló tevékenységek szervezése csere programok, közös táborok keretében
- Intergenerációs együttműködések ösztönzése a fiatalabb és idősebb korosztály között, kölcsönös tanítások, foglalkozások szervezése (pl. info-kommunikációs, főzés, stb)
- Nemzetiségek esetén a nyelvtanulás szervezése, biztosítása, illetve közös anyanyelvi programok szervezése határ térségben élő fiatalok számára
- Határon átnyúló, fiatalok közös részvételével megvalósuló önkéntes programok ösztönzése (pl. idősellátás és a hátrányos helyzetű csoportokkal való foglalkozás területén)
- A tevékenység eredményeként összehangolt programok nyújtanak tartalmas időtöltést a fiatalok számára. A nemzetiségekhez tartozó fiatalok beszélnek anyanyelvüket.
- Határon átnyúló ifjúsági tanács kialakítása, a fiatalok fejlesztési javaslatainak és igényeinek megfogalmazására

Potenciális megvalósítók

- Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség
- Országos Szlovén Önkormányzat és
- civil szervezetek,
- oktatási intézmények,
- helyi önkormányzatok

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program,
- Európa a Polgárokért Program – különösen Európai Szolidaritási Testület;
- Erasmus+ program;
- Bethlen Gábor Alap;
- Határon Túli Szlovének Hivatalának támogatásai;
- Hazai támogatások.

Természetközeli nevelés elterjesztése a térség intézményeiben.

A nemzetközileg széles körben elterjedt nevelési forma (van ahol erdei óvodának hívják) különösen jó hatással van az idegrendszerre, a szociális kapcsolatokra, segíti a sajátos nevelési igényű gyerekek integrációját. A természetközeli nevelés beépíthető az általános iskolák mindennapos programjába is a helyi oktatási keretprogramok részeként. Ez a nevelési forma a gyakorlatban azt jelenti, hogy időjárástól függetlenül a bölcsődés, vagy óvodás gyerekek nevelése a szabadban, természetes környezetben, pl. erdőben, tisztáson, patak parton, óriás parkban zajlik, ahol a gyerekek meghatározott napirend, szervezett keretek között szabadon játszanak.

A tevékenység részeként szükséges a nevelési elvek, a módszer megismerése, majd az intézményes környezet kialakítása, netán átalakítása. A helyi természeti adottságokra építve a természeti nevelés

részeként a gyerekek a tevékenységek révén ismerjék meg a természeti környezetet, illetve a természethez kapcsolódó hagyományos gazdálkodási tevékenységeket. A természetben való nevelés kockázatokat rejt magában, ezért egy minőségbiztosítási kézikönyv szükséges mind a pedagógiai kockázatok, mind a higiéniai kockázatok kezelésére, amire van elérhető módszertani támogatás.

Potenciális megvalósítók:

MURABA ETT kezdeményezésre bölcsődei, óvodai neveléssel foglalkozó intézmények, civil szervezetek partnerségben a nemzeti parkokkal.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program;
- Erasmus+ program;
- Hazai támogatások.

MURABA határon átnyúló idősügyi és ifjúsági tanács működtetése.

Mindkét tanács hasonló elvek, célok mentén szervezheti a tevékenységét:

- A generációra jellemző és a határ mindkét oldalán megjelenő problémák megfogalmazása
- A problémák kezelési módjának megvitatása
- Kezdeményezések, javaslatok megfogalmazása a programok szervezésére
- Javaslatok készítése önkormányzati fejlesztési, működési célú döntésekhez.

A tevékenység eredményeként megvalósul a fiatalok és idősek közti párbeszéd intézményesített rendszere, így folyamatosan megjelenik a generációk érdeke a helyi döntéshozatalban.

Potenciális megvalósítók:

MURABA ETT

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program
- Saját forrás

5.5. Információmegosztás a határtérségben

A MURABA ETT-nek sajátos helyzete van, hiszen a szlovén-magyar határ két oldalán működő Társulás két másik ország, Ausztria és Horvátország közvetlen szomszédságban van. A határmentiség így többszörösen jelentkezik, mely sajátosságainak meg kell jelennie a helyi közszolgáltatásokban is.

Szükséges a különféle intézmények, közintézmények **közi párbeszéd ösztönzése**, hogy egyrészt a határon átnyúló szolgáltatások kapcsán jelentkező jogi akadályokat felmérjék - a másik szomszédos országgal esetlegesen már kialakított együttműködések sikereit és nehézségeit vizsgálják-, megvitassák a jó szolgáltatási gyakorlatokat, kicserélik tapasztalataikat.

Ez annál is inkább kiemelt terület, mivel a MURABA ETT egyik kiemelt feladata a térségbeli szereplők, így intézmények, az üzleti szektor működését támogató szervezetek, valamint a lakosság és önkéntes csoportjait képviselő civil szervezetek együttműködésének elősegítése. A tapasztalatcsere, konzultációk az ismertetés egyik kézenfekvő és hatékony formáját képezik, hogy a hasonló helyzetben lévő szervezetek saját példájukon keresztül keressék a megújulás, a fejlődés útjait.

A térségben **aktív kommunikációs** tevékenység van, köszönhetően elsődlegesen a szlovéniai oldalon a magyar kisebbségi médiának és a magyar oldalon a szlovén kisebbségről híradásokat készítő médiának. A helyi sajtónak és médiának nagy szerepe van a nemzetiségi, kulturális hagyományok ápolásában, a helyi értékekre való figyelemfelhívásra, illetve a helyi lakosok, szervezetek közti találkozásokban, együttműködésekben és nem utolsósorban az anyanyelvi használat megőrzésében.

A térség egyik legjobb elérhető médiuma a szlovéniai oldalon működő magyar nyelvű rádió, de a két ország közszolgálati televíziója (pl. MTVA szombathelyi stúdiójában készülő „[Slovenski utrinki](#)” című magazinműsor) is rendszeresen teret ad az adott ország kisebbségének életéből készült híradásoknak. A muravidéki magyarok rádiója a rövid és középhullámú frekvenciákon kívül interneten is elérhető¹², amelyben rendszeresen közölnek híreket a határ két oldaláról. Az adást a Szlovén RTV Magyar Műsorok Stúdiója készíti, mely honlapja szintén közöl aktuális híreket a térségről¹³.

A térségről szóló hírek másik jelentős információ-forrása az internetes portálok: a MURABA Európai Területi Társulás tagszervezetei mind rendelkeznek portállal, melyeken hírt adnak az általuk, vagy az érintett tagszervezethez kapcsolódó rendezvényeknek:

- Lendván a település kétnyelvű önkormányzati hírportálja önkormányzat és a választott tisztségviselők működésével kapcsolatosan nyújt híreket (<https://www.lendava.si/hu>). Továbbá a településen működik még egy kétnyelvű (szlovén és magyar) hírportál: <http://lendava-on.net/hu/>
- Szentgotthárdon elsődlegesen az önkormányzati portál (www.szentgotthard.hu) nyújt tájékoztatást a településen történt és tervezett eseményekről település, de a település televíziója, a Gotthárd TV is rendszeresen készít műsorokat és a legfontosabb hírekről tájékoztatást nyújt a FB oldalán
- Az Országos Szlovén Önkormányzat a <http://www.slovinci.hu> oldalon publikálja a híreit, illetve működteti heti 28 órában a Szlovén rádiót
- Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség a <http://www.muravidek.si/> oldalon ad tájékoztatást amagra közösséggel kapcsolatos eseményekről.

¹² <https://www.rtv slo.si/mmr/>

¹³ <https://www.rtv slo.si/mmr/>

Szlovéniai oldalon még kiemelendő hírportál a Népújtság (<https://www.nepujstag.net/>), a szlovéniai magyarok hetilapja, amely hetente megjelenik nyomtatott formában és folyamatosan elérhető digitálisan.

A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek közül a szlovén kisebbségnek önálló földi sugárzású rádiója van ([Szlovén Rádió](#); Radio Monošter), mely heti 28 órában sugároz műsorokat. A Porabje című hetilap 1991. február 14. óta jelenik meg szlovén nyelvű formában és irodalmi nyelven. Egyik alapvető feladata az anyanyelvű tájékoztatás, ezen keresztül az anyanyelv megőrzése, illetve a magyarországi szlovének kulturális, vallási értékeinek közvetítése, továbbá a nemzetiség kulturális és nemzeti identitásának erősítése.

Magyarországon még említésre méltó az Őrségi Nemzeti Park által működtetett www.orseg.info oldal, ami elsődlegesen turisztikai információkat szolgáltat négy nyelven (magyar, szlovén, angol, német). A portálon elvileg a Rábavidékről is jelenhetnek meg hírek, események.

A Muraba ETT- közösségi oldalán (www.Facebook.com/muraba.egtc) is jelennek meg hírek, de azon jelenleg még csak a Társulással kapcsolatos hivatalos információk jelennek meg. A Muraba ETT feladatköre, hogy szervezze a tagok közötti, illetve a tagság által érintett területeken élő lakosok, intézmények, szervezetek közti együttműködést, partnerségek, közös programok létrehozását ösztönözze.

Áttekintve a térségben működő lokális média helyzetét, illetve meghallgatva az érintetteket, kiemelendő, hogy van igény a médiumok közti szakmai párbeszédre és együttműködésre, amelyek lehetnek technikai jellegűek, illetve célozhatják a helyi közösség, vagy turisztikai célú tájékoztatás hatékonyságának javítását, jobb feladat-megosztását.

Célok

- Intézményi együttműködése, megerősítése, egymás tapasztalataira való építkezés
- Tudatos információáramlás ösztönzése, a határtérségben élők számára egységesen a hírek, programok egyéb lehetőségek ismerete

Tevékenységek

*Intézmények, hivatalok, civil szervezetek közti **tapasztalatcsere szervezése a kettős hármashatár menti létből következő előnyök kihasználására, illetve működési tapasztalatok megosztására.***

A MURABA ETT – jelen stratégiában részletezett céljaival összhangban - **az együttműködések, információ-megosztások és kapcsolatépítés motorja lehet.** Az együttműködés további kiemelt szereplői az önkormányzatok, a közszolgáltatásokat nyújtó helyi és állami szervezetek, nemzetiségi önkormányzatok. A párbeszéd és a tapasztalatcsere kiterjedhet a civil szervezetek körére, akik egymásnak bemutathatnák működésüket, ami alapján közös programokat kezdeményezhetnek.

A tevékenység részeként **személyes workshop-ok, találkozók, tapasztalatcsere programok, ötletbörzék**, illetve indokolt esetben elemzések, adatbázisok készülhetnek. A workshop-ok szervezésére, koordinációjára ajánlott az adott témában jártas szakemberek bevonása, akik elősegítik a tematikus konzultációk dokumentálását. A fórumok, rendezvények szervezése partnerségi kapcsolatok kialakításához is vezethet, így a partner-keresést is indokolt ösztönözni, nemcsak a köz-, civil szférában, hanem a vállalkozások körében is.

Tevékenység részeként határon átnyúló projektek, **együtműködések menedzselésére** bizonyítványt nyújtó akkreditált kétnyelvű **képzés** indítása. A képzés eredményeként várható, hogy növekszik az együtműködési igény az ETT területén.

Az intézmények szervezeti fejlődését szolgálja más térségek releváns, innovatív projektjeinek megismerése, a tapasztalatok megosztása. A tapasztalatcsere és információátadás ki kell, hogy terjedjen a „kétszer hármashatártérség” országaira, egy a Horvátországban, vagy Ausztriában megismert jó gyakorlatokra, sikeres együtműködési modellekre, vagy szolgáltatásokra.

A tevékenység kapcsán indokolt az együtműködés a határtérség médiumaival, akik az együtműködésekről, térségi párbeszédéről, képzésekről, illetve fejlesztési eredményekről tudnak hírt adni.

A tevékenység eredményeként a párbeszédbe bevont szervezetek közös tanulási, megújulási folyamata várható, illetve a közszolgáltatások igénybe vétele esetén szabályváltozások kezdeményezhetők.

Példák:

- Olyan együtműködési platform indítása, ami a határtérségben tervezett és azonos, hasonló célcsoportnak szóló kulturális, szabadidős sport programok összehangolását biztosítja.
- Avállalkozói környezet fejlesztésében érdekelt szervezetek együtműködést is indokolt ösztönözni a helyi termékek határon átnyúló árusítása, vagy akár a kereskedelmi áruk ár-előnye, a kereskedelem, termék-előállítás eltérő szabályozása témáiban.

Potenciális megvalósítók:

- MURABA ETT, a nemzetiségi tagszervezetek vagy más szervezetek, pl. gazdasági kamarák együtműködésében.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program

A határtérség médiumai együtműködésének elősegítése, mely keretben

- áttekintik és értékelik saját szolgáltatásiakat, céljaikat, infrastrukturális feltételeiket
- megfogalmazzák az egymás közti együtműködési módot, különös tekintettel azon feladatokra, mint hírgenerálás, illetve hírek, információk közvetítése széles körben
- egyeztetik és rögzítik a jövőbeni kommunikációs feladatokat, az információk egymás közti megosztásának módját, technikai részleteit
- megvalósítják a szükséges informatikai, szoftver (pl. applikáció), illetve egyéb eszközfejlesztési igényeiket
- üzleti partnerek, hirdető bevonásának vizsgálata, kiajánlások elkészítése

Az együtműködési projektek eredményeként akár egy egységes, a határ mindkét oldaláról információkat közlő kétnyelvű hírportál is létrejöhet kapcsolódó közösségi média oldallal, mely működése összhangban van a helyi televíziókkal, rádióval. Az információ-nyújtás a közéleti témákon túl, a kultúra, a sport és a gazdaság (helyi termékek) területére is kiterjed. Megvalósul egy hatékonyabb kommunikációs tevékenység a társulás által érintett települések lakosai felé, illetve turisták irányába.

Potenciális megvalósítók:

MURABA ETT és a térségben működő média, illetve egyéb hírközlő szervezetek, intézmények bevonásával. Egy projekt esetén a legnagyobb kapacitással rendelkező média szervezet is lehet az együttműködés vezetője.

Forrás:

- Határon átnyúló Interreg program
- Nemzetiségek kormányzati támogatásai
- Creative Europe MEDIA alprogram

6 Megvalósítás módja

6.1 Szervezet

A stratégia megvalósítását elsődlegesen a MURABA ETT munkaszervezete segíti elő. A Társulásnak és így a munkaszervezetnek az egyes tevékenységek megvalósítása során a tevékenységek jellege és természete alapján különböző szerepe lehet. A MURABA ETT-nek elsődlegesen szervező, koordinációs jelleg szakmai programok esetén lehet megvalósító szerepe, míg az infrastrukturális fejlesztések esetén elsődlegesen a tulajdonnal, vagy működtetéssel foglalkozó szervezeteknek kell a kedvezményezetteknek lenni. Ezen projekteknél a MURABA ETT inkább projekt előkészítő, projekt menedzsment szerepet tudna betölteni.

- *Megvalósító szerep*, ami azt jelenti, hogy a munkaszervezet készíti elő és szervezi az adott projekt megvalósítását, ami történhet
  - önállóan
  - vagy partnerségben más szervezetekkel, esetleg a tagokkal
- *Projektkezdeményező szerep*, mely esetben a Társulás nem vállal megvalósító szerepet, hanem kezdeményezi az együttműködést, esetleg előkészítő szerepben vesz részt egy tevékenység, vagy abból kialakuló projekt megvalósításában – a partnerségben szerepelhetnek ez esetben a Társulás tagjai vagy kizárólag a Társuláson kívüli szereplők a térségből
- Társulás nem, de a Társulás tagjai vagy a Társulás térségben működő szervezetek vesznek részt a projektek előkészítésében és megvalósításában

Az ETT bizonyos esetekben nem is lehet pályázó, mert nem felel meg referencia, vagy pénzügyi kapacitás (pl. bevétel), vagy önerő rendelkezése miatt a pályázati feltételeknek. Másrésztől még bizonyos körben, pl. a hazai kohéziós célú támogatásoknál az operatív programok esetén az ETT, mint jogi forma nem támogatható szervezet, mert az EU ez esetben előírja, hogy csak az adott ország területére vonatkozóan lehet a projekteket megvalósítani. A határon átnyúló együttműködések az EU külön programokban támogatja.

MURABA ETT munkaszervezetében a gyakorlatban 2 fő dolgozik, szentgotthárdi központtal működik. A munkatársak kapacitása tehát véges, így komolyabb specifikus szakterületi ismerteket igénylő projektek előkészítésébe, illetve több nagyobb lépékű projekt megvalósítása során a projektek menedzselésébe alkalmi megbízással külső szakértőt kell bevonni. Fontos, hogy az egyes szakterületekhez kapcsolódóan jó szakmai partnerséget építsen ki a munkaszervezet a Társulás területén működő szervezetekkel, akik egy projekt esetén a szakmai partnerséget, szakmai projekt-vezetést tudják biztosítani.

Az önállóan megvalósítandó projektek esetén a tagoknak figyelni kell a szervezet likviditásának megtartására, mert sok projekt előfinanszírozást, szinte mindegyik önrészt igényel, amihez jelentős szabad forrással kell rendelkeznie a Társulásnak. Önrész esetén megemlítendő, hogy a határon átnyúló programoknál a jövőben az EU nem a teljes beruházási költség 85%-át, hanem a 70%-át tervezi finanszírozni, ami azzal járhat, hogy a pályázóknak az eddigiekhez képest magasabb önrészt kell biztosítaniuk.

6.2 Finaszírozás

A tevékenységek megvalósítását többféle pénzügyi forrás, vissza nem térítendő támogatás szolgálhatja, melyek a következők:

Nemzeti források

- Szlovéniai oldalon a **Magyar Nemzeti Közösség Gazdasági Alapjának Serkentési Programja** a Regionális Nemzetiségi Fejlesztési Intézet megvalósításában
- Magyar oldalon a **Rába-vidék Térségfejlesztési Programja** az Országos Szlovén Önkormányzat megvalósításában
- **Bethlen Gábor Alapkezelő** által kezelt nemzetiségi célú támogatások
- **Egyéb állami támogatások** (pl. Magyar Falu Program)

Európai Unió Kohéziós forrásai

- **Szlovénia-Magyarország Interreg program** – kétoldalú határon átnyúló program

A program céljai, intézkedései még nem ismertek, de az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) általa támogatható tevékenységek megvalósítása várható.

- **Tagállami szintű operatív programok**, melyek a tagállam és az Európai Bizottság között született Partnerségi Megállapodás alapján valósulnak meg. A 2020 utáni támogatási célok még nem ismertek, de a partnerségi megállapodás keretében az alábbi típusú programok lehetnek
  - területi alapú programok és
  - mezőgazdaság és vidékfejlesztési programok, valamint
  - ágazati jellegű, pl. természetvédelmet, környezetvédelmet, közlekedés-fejlesztést, vagy innovációt-gazdaságfejlesztést, illetve társadalmi megújulást szolgáló programok-

Az Európai Bizottság, vagy intézményei, szerződéses partneri által meghirdetett támogatások („közvetlen brüsszeli források”)

- **Urbact III program**

Az URBACT az európai fenntartható városfejlesztést segítő tapasztalatcserét és tanulást támogató program. Célja, hogy felkészítse a városokat a főbb kihívásokra, közös megoldások kidolgozására és központi szerepük megerősítésére az egyre összetettebb társadalmi változások közepette.

A program fő célja, hogy az európai városok együttműködve készüljenek kihívásaik megoldására, továbbá térségi központi szerepük megerősítésére az egyre összetettebb társadalmi-gazdasági változások közepette. A cél elérése érdekében a program támogatja

- a városok kapacitásainak fejlesztését annak érdekében, hogy képesek legyenek a fenntartható várospolitikát és gyakorlatokat integrált, társadalmi részvételen alapuló módon művelni;
- a fenntartható városi stratégiák és akciótervek kidolgozásának fejlesztését;
- a fenntartható városfejlesztés integrált akcióterveinek megvalósítását; valamint
- biztosítja, hogy mind a gyakorlati szakemberek, mind a döntéshozók valamennyi (uniós, nemzeti, regionális és helyi) szinten egyre inkább hozzáférjenek az URBACT

ismeretanyaghoz, és a várospolitikák továbbfejlesztése érdekében kölcsönösen osszák meg fenntartható városfejlesztési tapasztalataikat.

A program fő kedvezményezettjei (azaz a támogatásban részesülő partnerségek lehetséges tagjai) a kisebb és nagyobb városok, önkormányzatok, de helyi ügynökségek, egyetemek és kutatóintézetek, valamint régiós és nemzeti hatóságok is csatlakozhatnak a városhálózatokhoz.

- **Creative Europe**

Az Európai Bizottság keretprogramja a kulturális és audiovizuális kezdeményezések támogatására. A kulturális szektorban többek között a határon átnyúló kulturális együttműködésekre, a hálózati együttműködések erősítéséért lehet támogatásért folyamodni.

Támogatások a kulturális ágazatban:

- Európai együttműködés: olyan nemzetközi projektek, melyek kulturális és kreatív tevékenységet végző intézmények együttműködésében jelennek meg, és melynek célja az európai kultúra és a kapcsolódó művészi értékű termékek megismerése, valamint az innováció és kreativitás növelésének támogatása.
- Európai hálózatok: olyan támogatásról van szó, melyek az európai kulturális és kreatív hálózatok egymás közötti együttműködését segíti elő, valamint erősíti a versenyképességüket. Azok a hálózatok pályázhatnak, akiknek a tevékenységei között szerepel a szektorban dolgozók munkaerejének speciális tudással és tapasztalattal való ellátása, többek között a digitális technológiák elsajátítása és használata. További támogatási célok: a kulturális és kreatív szektor dolgozói nemzetközi együttműködésének elősegítése, karrierjük és kulturális befolyásuk erősítése Európában és a határokon túl, új szakmai lehetőségek felkutatása és kihasználása. Pályázhatnak a kulturális és kreatív szférában aktív hálózatok, egyének nem.

- **Erasmus+**

Az Erasmus+ az Európai Unió oktatást, képzést, ifjúságügyet és sportot támogató programja.

A program célja:

- munkaerőpiaci kulcskompetenciák és készségek fejlesztése;
- oktatási-képzési intézmények és a gazdasági szféra közötti kapcsolat erősítése;
- minőség, innováció, modernizáció fejlesztése az oktatási-képzési intézményekben;
- nyelvtanulás, interkulturális nyitottság támogatása

A pályázatot szervezetek, intézmények adhatnak be, ezen keresztül valósulhat meg az egyének támogatása (hallgatók, gyakornokok, önkéntesek, fiatalok, tanulók, felnőtt tanulók, tanárok, pedagógusok, egyetemi oktatók, trénerok, ifjúsági munkások, oktatási, képzési vagy ifjúsági területen működő szervezetek munkatársai)

Köznevelés

- A mobilitási projektek keretében külföldi képzés, látogatás megvalósulása érdekében pályázhatnak települési önkormányzatok is.

- A stratégiai partnerségi projektek keretében pályázhatnak az oktatás, a képzés vagy a munkaerőpiac területén aktív köz- és magánintézmények, valamint a köznevelési intézmények.

Szakképzés: szakmai gyakorlatokon való részvétel, illetve stratégiai partnerség kialakítása érdekében pályázhatnak szakképzési köz- vagy magánintézmények, illetve a munkaerőpiacon vagy az oktatás, képzés és ifjúság területén aktív köz- vagy magánintézmények;

Felnőttoktatás/felnőtt tanulás: mobilitási projektek és stratégiai partnerségek megvalósítására pályázhatnak felnőttoktatásban aktív intézmények;

Erasmus+ ifjúsági program: a képzettség és a foglalkoztathatóság javítására, valamint az oktatás, a képzés és az ifjúsági munka terén működő rendszerek korszerűsítésére pályázhatnak 13-30 év közötti fiatalok és ifjúsági területen aktív szakemberek, szervezetek (civil szervezetek, közintézmények, társadalmi vállalkozások stb.)

Erasmus+ sport: a *tömegsport* területén együttműködő partnerségek megvalósítására, nem profitorientált európai sportesemények rendezésére pályázhat bármilyen vonatkozó tevékenységet folytató intézmény.

Európai Szolidaritási Testület: sokféle témában kínál külföldi önkéntes, gyakornoki és munkavállalási lehetőségeket 17-30 éves fiatalok számára. Pályázhatnak ifjúsági szervezetek és egyének. támogathatók olyan szolidaritási projektek, melyeket az Európai Szolidaritási Testület portálján regisztrált legalább öt fiatal által alkotott csoport valósíthatja meg, azzal a céllal, hogy közösségükben a legfontosabb kihívásokra reagáljanak. A projektek 2-12 hónap időtartamúak lehetnek és a résztvevők lakóhelyének megfelelő országban kell megvalósulniuk.

- **Európa a polgárokért program**

- **Városok hálózatai:** azon településeknek és szervezeteknek nyújt támogatást, melyek hosszú távú együttműködésben dolgoznak együtt egy közös témán, hálózatokat hozva létre, ezáltal is növelve az esélyét egy fenntartható együttműködésnek.
- **Testvérvárosi találkozók** pályázati felhívás olyan projekteket támogat, amely lehetőséget nyújt a testvérvárosokból érkező polgárok számára a találkozásra és a program alábbi célkitűzéseivel összhangban valósul meg.
  - helyi és uniós szinten ösztönzi a polgárokat az uniós aktuális szakpolitikai kérdéseiről folytatott vitára
  - törekszik a polgárok körében az uniós döntéshozatali folyamatokban való részvétel előmozdítására
  - lehetőséget teremt az uniós szintű társadalmi szerepvállalásra és önkéntességre.

A testvérvárosi találkozók program nevével ellentétben nem írja elő, hogy a program megvalósítóinak hivatalos testvérvárosi kapcsolattal kell rendelkezniük, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy több mint két város vagy csak egy határmenti régió pályázatát várják.

- **Civil szervezetek projektjei** pályázattípusban elsősorban a nagy, átfogó, európai témájú, több európai partnert összefogó projektek kapnak támogatást. A projektek jellemzői, hogy
  - transznacionális partnerségek kialakítását ösztönzik

- a polgárok közvetlen részvételét biztosítják
- az európai szakpolitikákhoz közvetlenül kapcsolódó tevékenységek keretében különböző háttérrel rendelkező polgárok találkozására adnak alkalmat

- **LIFE program**

A LIFE program az Európai Unió környezetvédelmi, természetvédelmi, éghajlat-politikai projekteket támogató pénzügyi eszköze.

A LIFE program általános célkitűzései:

- az erőforrás-hatékony, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes gazdaságra való átállás, a környezet minősége védelmének és javításának, valamint a biológiai sokféleség csökkenése megállításának és visszafordításának elősegítése, ideértve a Natura 2000 hálózat támogatását és az ökoszisztémák leromlásával szembeni intézkedéseket is;
- az uniós környezetvédelmi és éghajlat-politika és a kapcsolódó jogszabályok kidolgozásának, végrehajtásának és érvényesítésének javítása, valamint a környezet- és éghajlatvédelmi célkitűzések más uniós szakpolitikákba, illetve a köz- és a magánszféra gyakorlatába történő integrálásának és általános érvényesítésének előmozdítása és ösztönzése, többek között a köz- és a magánszféra kapacitásának növelésével;
- jobb környezetvédelmi és éghajlat-politikai irányítás támogatása valamennyi szinten, ideértve a civil társadalom, a nem kormányzati szervezetek és a helyi szereplők fokozott bevonását is;
- a 7. környezetvédelmi cselekvési program végrehajtásának támogatása.

- **WiFi4EU**

A WiFi4EU kezdeményezés célja, hogy szerte Európában ingyenes wifi-hozzáférést biztosítson a polgárok számára nyilvános helyeken, többek között parkokban, tereken, középületekben, könyvtárakban, egészségügyi központokban és múzeumokban. A WiFi4EU kezdeményezés keretében a települések 15 ezer euró (5Mft) értékű utalványra pályázhatnak. Az utalványokat wifi-berendezések telepítésére használhatják olyan nyilvános helyeken, ahol még nem áll rendelkezésre ingyenes vezeték nélküli internetkapcsolat.

- **Horizont 2020 - innováció és kutatás**

A Horizont 2020 az Unió kutatás-fejlesztési és innovációs politikáját 2014-2020 között meghatározó program, mintegy 79 milliárd eurós költségvetéssel. A program Európa globális versenyképességének növelését célzó Európa 2020 stratégia „Innovatív Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezésének egyik alappillére és 3 kezdeményezést (FP – Kutatási Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogram; CIP – Versenyképességi és Innovációs Keretprogram; EIT – Európai Innovációs és Technológiai Intézet) foglal magában.

A program magyarországi koordinációját a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal látja el. További információk a hazai¹⁴ és európai¹⁵ koordinációs szervezetek honlapján érhetők el.

A Horizont 2020 program kutatási és innovációs célú projekteket támogat, de önkormányzatok számára is érdekes lehet. Ugyanis a települések egyes társadalmi csoportjai, netán a településen található társadalmi-gazdasági kihívások igényként vagy kísérleti területként jelenhetnek meg egy pályázatban. Ennek kapcsán a helyi hatóságok, önkormányzatok akár partnerként is részt vehetnek a pályázatokban.

Az önkormányzatok számára különösen a „Társadalmi kihívások” pillér területén megjelenő pályázati felhívások és azok eredményei lehetnek érdekesek. A pillér a következő szakterületek foglalja magába:

1. Egészségügy, demográfiai változás és jólét;
2. Élelmezésbiztonság, fenntartható mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, tengerkutatás, tenger- és belvíz hasznosítási célú kutatás, valamint a biogazdaság
3. Biztonságos, tiszta és hatékony energia
4. Intelligens, környezetkímélő és integrált közlekedés
5. Éghajlatváltozás, környezetvédelem, erőforrás-hatékonyság és nyersanyagok
6. Európa a változó világban - Inkluzív, innovatív és reflektív társadalmak
7. Biztonságos társadalmak – Európa és az állampolgárok szabadságának és biztonságának védelme
8. A projektek jellemzője, hogy a nemzetközi partnerség kialakítása szükséges, melyek megszervezése és így egy projekt előkészítése több hónapot is igénybe vehet.

---

¹⁴ <http://www.h2020.gov.hu/>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>